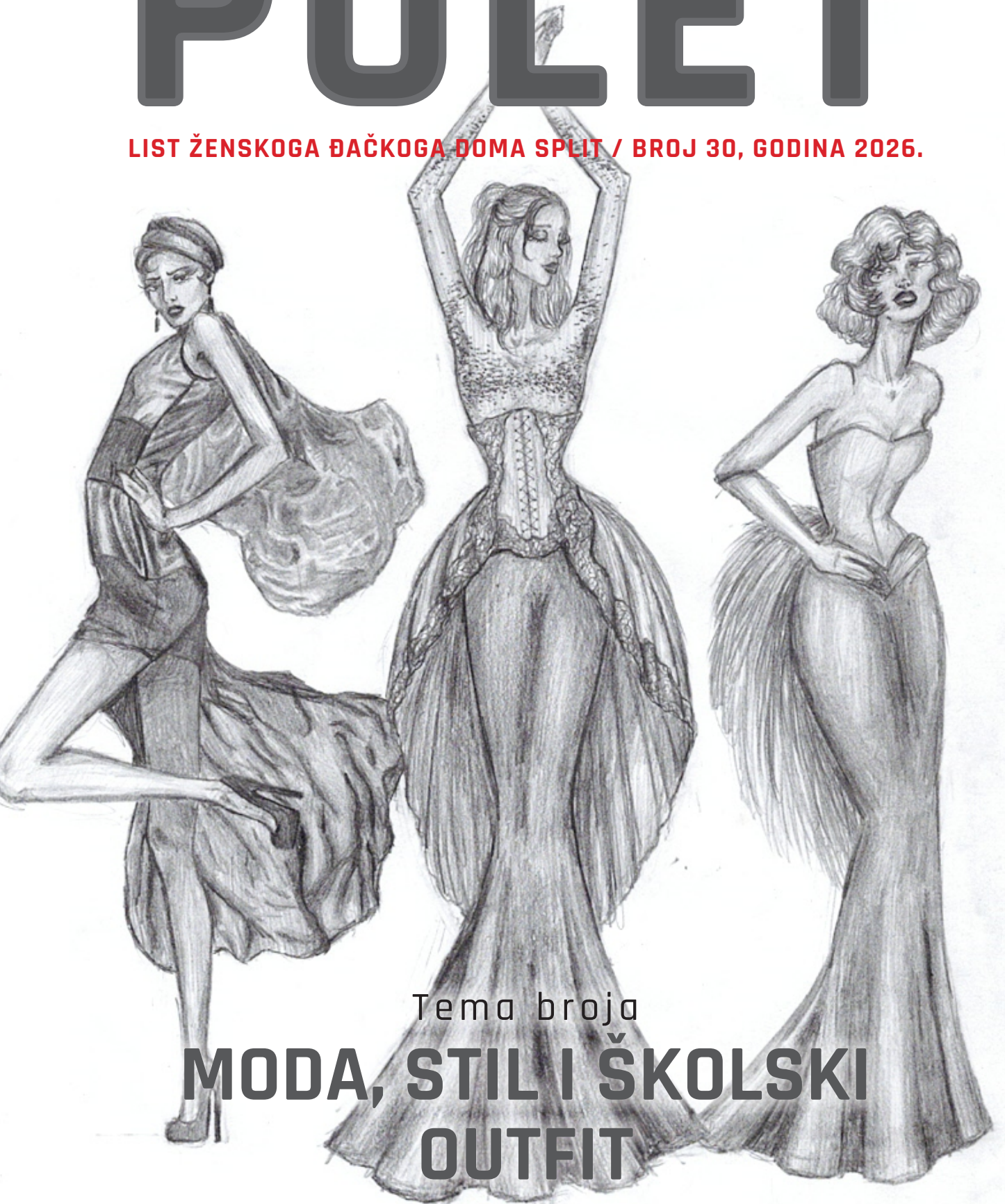

POLET

LIST ŽENSKOGA ĐAČKOGA DOMA SPLIT / BROJ 30, GODINA 2026.

Tema broja

**MODA, STIL I ŠKOLSKI
OUTFIT**

UREDNIŠTVO

Učenice:

Lucija Zovko, Marijeta Slavić, Barbara Mandlabum

Mentorica:

Đurđica Kamenjarin, prof.

FOTOGRAFIJE

Portreti maturantica: Multimedijaska grupa

Ostale fotografije: Multimedijaska grupa i privatni albumi

KORICE

Natalia Anastasia Fio:

Modna (r)evolucija

TISAK

Dalmacija papir Split
travanj, 2026.

Naklada 120 primjeraka

NAKLADNIK

Ženski đaćki dom Split

Ćirila i Metoda 26

HR-21000 Split

Tel: 021 42 05 02

Internet adresa:

www.zenskidjackidom-split.hr/

e-mail: zenski-djacki-dom@st-htnet.hr

ZA NAKLADNIKA

Ljiljana Buljubašić, prof.

SADRŽAJ

Impressum	2
Uvodnik	3
Jedan dom, mnogo priča	4
Četiri prezimena, jedan otok i priče veće od horizonta	6
Prvi dan koji me nije slomio	7
Ne postoji druga prilika za prvi dojam	7
Domski dani	9
Nova školska godina novi početak - i pokoji kroasan!	9
Bolje spriječiti nego spašavati - i u domu!	9
Vježbanje koje motivira - Domska FitZona u akciji	9
Lijepa riječ za svakoga	10
Listopad - mjesec borbe protiv raka dojke	11
Izlet u Škabrnju	12
Izlet bez alarma, ali s puno uspomena	12
Mostovi dobrote	14
Radosno, glasno i zajedno	15
Dom je tamo gdje je srce	16
Tamo gdje ostaje dio mene	16
Dnevnik pet lovaca	17
Moda, stil i školski outfit	18
Moda, stil i školski outfit - što tvoj ormar govori o tebi?	18
Trendovi prolaze, osmijeh ostaje	29
Modna pista ili školsko dvorište?	30
Maturantice	32
Moda, stil i školski outfit (nastavak)	
Borba žena tvrda kao sirovi traper	34
Modni bonton - Kako biti svoj(a) i poštovati pravila	39
Intervju s razlogom	40
Anđela Roić - djevojka koja otvara vrata debate i svijeta	40
Klara Tomičić - djevojka koja svoje snove kuha na laganoj vatri	42
Budi svoj, i to je već umjetnost - razgovor s profesorom Dominikom Dubokovićem	45
Portret u riječima i svjetlu	47
Mir započinje osmijehom	47
AI zna sve - ali misliš ti!	48
Kadrovi i korice	49
Rez! Filmsko ljeto u Fužinama	49
Igre, izazovi i rast - četiri učenice o PlayDrami	51
Od Jane Austen do BookToka: ista panika, nova platforma	53
Mood: riječi	
Dom	54
Kofer je znao	54
Prijateljice	55
Conventios	55
Kad ljubav ostane budna	56
Otvori oči	56
Pero	57
Nepravедna igračica	58
Poletna zona	60
Fotoroman	60
Modni kviz: Koji je tvoj školski outfit?	62
Horoskop s dozom mode, stila i školskog outfita	63

Polet#30 - neprospavane noći, Lucija, Barbara i Marijeta

Drage djevojke i svi koji čitate Polet,

mi smo malo, ali veliko uredništvo – tri djevojke koje vjeruju da se svijet može bolje razumjeti ako ga se pažljivo čita, promatra i zapisuje. Glas smo doma u kojem se susreću različitosti: godine između četrnaeste i osamnaeste, 22 škole, više od 50 smjerova, sedam županija i dvije susjedne države. Pod istim krovom učimo kako ostati svoji, a pritom biti zajedno – bez straha, bez pretvaranja i bez potrebe da se uklapamo u tuđe okvire.

Moda je prva svakodnevna odluka koju donosimo. Ponekad neprimjetna, ponekad glasna, uvijek prisutna. Od jutarnjeg biranja outfita do večernjih razgovora u domu, ona se skriva u hodnicima, osmijesima i detaljima koji govore više nego riječi. U ovom broju ne pitamo samo što nosimo, nego i zašto – kako odjevni komadi oblikuju naš karakter, ali i kako mi, nesvjesno ili hrabro, oblikujemo modu oko sebe. Moda je dijalog: prostor slobode, kreativnosti i samopouzdanja. Ormar priča priču, a svatko za sebe bira glas.

Polet je list jednog doma, ali ne i jedne priče. On je mozaik glasova, pogleda i iskustava. U rubrici Jedan dom, mnogo priča pokušavamo uhvatiti ono zajedničko u našoj različitosti, a u Domskim danima bilježimo trenutke koji nas uče strpljenju, suradnji i ljepoti dijeljenja – uz smijeh koji sve povezuje i izazove koji nas malo pomaknu iz zone sigurnosti.

Posebno mjesto pripada djevojkama koje su na prijelazu – našim maturanticama –, ali i onima koje se već sada ističu u kulinarstvu i debati. Njihove priče podsjećaju nas da snovi nemaju jedinstven oblik i da putovi prema budućnosti nisu isti, ali da je hrabrost uvijek zajednički nazivnik.

Znanje, kada je prenošeno s razumijevanjem i strahću, ostavlja trag. Zato u ovom broju donosimo intervju s

profesorom likovne kulture koji je predavao gotovo svim učenicama s otoka Hvara i ostao u njihovim sjećanjima – kao dokaz da jedan čovjek, jednom rečenicom ili pogledom, može promijeniti mnogo toga.

Portret u riječima i svjetlu donosi priču o Majci Terezi – ženi čija dobrotu nikada ne izlazi iz mode. U svijetu brzih trendova ona nas podsjeća na vrijednosti koje ostaju: pažnju, skromnost i prisutnost u tuđem životu.

U rubrici Dom je tamo gdje je srce vraćamo se mjestima i ljudima koji nas oblikuju. To su priče „od doma do doma“, o pripadanju, odlascima i povratcima, o onome što nosimo sa sobom dok rastemo, mijenjamo se i učimo biti svoji.

Ne zaboravljamo ni riječ kao utočište. U rubrici Mood: riječi emocije dobivaju glas, a misli prostor bez filtera. Ovdje žive pjesme i kratke priče učenica – iskrene, hrabre, ponekad tihe, ponekad glasne. Jer ponekad je lakše napisati nego objasniti, a lakše podijeliti nego zadržati u sebi.

Tehnologija, ako joj pristupimo otvoreno, postaje saveznik. Umjetna inteligencija u ovom broju nije prijetnja, nego izazov i alat – prostor za učenje, istraživanje i nove načine izražavanja.

Kadrovi i korice otvaraju mali, ali važan prozor u svijet filmova, predstava i knjiga koje nas prate i nakon što se svjetla ugase, a stranice zatvore. One koje nas natjeraju da zastanemo, preispitamo i ponese nešto sa sobom.

Na samom kraju čeka vas Poletna zona – kratki predah od obveza, mjesto za smijeh, igru i lagano promišljanje. Možda ondje otkrijete i koji vam je stil zapisan u zvijezdama – ili barem dobar razlog za osmijeh.

Zavirite, čitajte i pronađite svoj ritam – jer Polet je mjesto gdje se svakodnevica pretvara u priču, moda u izraz, a dom u prostor rasta.

Vaše uredništvo

Jedan dom, mnogo priča

Naš dom nije samo mjesto stanovanja, nego pravi susret različitosti. U njemu žive učenice koje dolaze iz sedam županija Hrvatske, ali i iz Slovenije te Bosne i Hercegovine, a svakoga jutro kreću prema 22 različite srednje škole. Nije ni čudo da se u hodnicima često čuje više naglasaka, a u sobama vode vrlo raznoliki razgovori.

Pod istim krovom odrastaju buduće zdravstvene djelatnice, umjetnice, tehničarke, ekonomistice, gimnazijal-

ke, nautičarke, dizajnerice i ugostiteljice. Svaka od njih donosi dio svoga kraja, svojih navika i snova.

Ukupno 140 učenica, od prvoga do petoga razreda, svakodnevno pokazuje da različiti putovi mogu ići zajedno. U tom se zajedničkom životu ne uči samo gradivo za školu, nego i ono mnogo važnije: kako živjeti s drugima, poštovati razlike i zajedno stvarati domsku priču koja je svake godine malo drukčija – i uvijek bogatija.

Struktura po školama

ŠKOLA	I.	II.	III.	IV.	V.	Σ
Obrtnička škola	5	8	2	7		22
Prirodoslovna škola		2	2			4
Srednja tehnička prometna škola	1	2		1		4
Škola likovnih umjetnosti	1	1	3	2		7
Škola za dizajn, grafiku i održivu gradnju	1	4		1		6
Zdravstvena škola	4	8	7	9	3	31
Privatna srednja škola Wallner					1	1
Pomorska škola	3			1		4
Dental centar Marušić	1	3	2	2		8
Ekonomska i upravna škola	6			2		8
Glazbena škola Josipa Hatzea	2	1				3
Graditeljsko-geodetska tehnička škola	1	2	4	3		10
Gimnazijski kolegij Kraljica Jelena	1					1
Komercijalno-trgovačka škola			1			1
Turističko-ugostiteljska škola	4	2	3			9
I. gimnazija	1	1	3			5
II. gimnazija	2		1	1		4
III. gimnazija			3	1		4
IV. gimnazija		1				1
V. gimnazija	1		1			2
Nadbiskupijska klasična gimnazija don Frane Bulić – s pravom javnosti	3	1				4
Srednja škola Jure Kaštelan		1				1
Ukupno 22 škole	37	37	32	31	3	140

Evo pregleda kako se „školska karta“ doma promijenila – brojke govore ozbiljno, ali zaključci mogu biti sasvim pitki.

U odnosu na školsku godinu 2024./2025. ukupan broj

učenica ostao je isti (140), ali se struktura po školama poprilično presložila. Prošle godine učenice dolazile su iz 20 škola, a ove iz 22, što samo po sebi govori o većoj raznolikosti.

Škole s porastom broja učenica

Obrtnička škola: 19 → 22 učenice (+15,8%) – stabilan i primjetan rast; obrt je očito i dalje u trendu.

Ekonomska i upravna škola: 7 → 8 učenica (+14,3%).

Dental centar Marušić: 6 → 8 učenice (+33,3%) – najveći relativni porast; osmijesi su u porastu.

Graditeljsko-geodetska tehnička škola: 9 → 10 učenica (+11,1%).

Turističko-ugostiteljska škola: 8 → 9 učenice (+12,5%).

Glazbena škola Josipa Hatzea: 2 → 3 učenice (+50%) – mali apsolutni broj, ali velik skok; dom ima sve bolju zvučnu kulisu.

Pomorska škola: 1 → 4 učenice (+300%) – najveći postotni rast; od „kapi u moru“ do prave posade.

Škole s padom broja učenica

Zdravstvena škola: 39 → 31 učenica (–20,5%) – i dalje najzastupljenija, ali s osjetnim padom.

Prirodoslovna škola: 5 → 4 učenice (–20%).

Srednja tehnička prometna škola: 5 → 4 učenice (–20%).

Škola likovnih umjetnosti: 9 → 7 učenice (–22,2%).

Komercijalno-trgovačka škola: 2 → 1 učenica (–50%).

Škole s istim brojem učenica

I. gimnazija – 5 učenica (0%) i Privatna srednja škola Wallner – 1 učenica (0%).

Nove škole u strukturi doma

Ove se godine pojavljuju škole koje prošle godine nisu bile zastupljene: Gimnazijski kolegij Kraljica Jelena, IV. gimnazija i Srednja škola Jure Kaštelan.

Broj učenica ostaje isti, ali se težište polako pomiče: manje zdravstvenoga profila, a više obrtničkih, tehničkih i specifičnih programa. Dom tako sve više postaje mjesto susreta vrlo različitih obrazovnih putova – što može biti izazovno, ali i iznimno bogato iskustvo.

Drugim riječima, rasporedi su šareniji, razgovori raznovrsniji, a dom živahniji nego ikad.

Struktura po županijama i državama

	broj učenica
Brodsko-posavska županija	1
Dubrovačko-neretvanska županija	30
Grad Zagreb	2
Krapinsko-zagorska županija	1
Osječko-baranjska županija	1
Splitsko-dalmatinska županija	87
Šibensko-kninska županija	8
Slovenija	1
Bosna i Hercegovina	3
Ukupno	140

Dom okuplja brojnu, ali i raznoliku populaciju učenica koje u Split dolaze iz različitih krajeva Hrvatske i susjednih zemalja. Najzastupljenije su učenice iz Splitsko-dalmatinske županije – njih 87, što čini oko 65% ukupnog broja. Takva je brojnost očekivana s obzirom na geografsku blizinu Splita, dobru prometnu povezanost i činjenicu da je grad snažno obrazovno središte regije.

Slijedi Dubrovačko-neretvanska županija s 30 učenica (oko 22%), čime se potvrđuje važna uloga doma i za učenice s juga Hrvatske, kojima je Split prirodno središte daljnjeg školovanja. Manje, ali značajne skupine učenica dolaze iz Šibensko-kninske županije te iz drugih hrvatskih županija – Grada Zagreba, Brodsko-posavske, Krapinsko-zagorske i Osječko-baranjske – kao i iz Bosne i

Hercegovine i Slovenije. Iako brojčano skromnije, te skupine značajno pridonose raznolikosti domske zajednice.

Takva struktura čini dom mjestom susreta različitih regionalnih identiteta, običaja, naglasaka i životnih navika. U svakodnevnom zajedničkom životu učenice ne samo da upoznaju tradicije krajeva iz kojih dolaze njihove sustanarke, nego istodobno stvaraju nove, zajedničke običaje – domske rituale, načine druženja i vrijednosti koje nadilaze granice pojedinih županija.

Upravo u toj kombinaciji brojnosti lokalnih učenica i raznolikosti onih koje dolaze iz udaljenijih krajeva leži posebna vrijednost doma: on postaje prostor povezivanja, učenja tolerancije i izgradnje zajedničkog identiteta u kojem se različitosti ne brišu, nego obogaćuju zajednički život.

Četiri prezimena, jedan otok i priče veće od horizonta

Piše: Barbara Mandlbaum

Četiri učenice. Jedan otok. Prezimena koja pričaju. Hvar ih je spojio.
Beserminji, Serk, Mandlbaum, Boellaard.

Iza svakog imena krije se priča šarenija od horizonta.

Alai Serk

Maribor, Slovenija.
Mama je sanjala Dalmaciju.
Zapisivala je želje u dnevnik.
Kuće smo tražili svuda – Brač? Vis? Ne. Hvar.
Prije dvije i pol godine stigla sam ovdje.
Novi prijatelji. Smijeh. Radost.
Hvar me prihvatio.

Leona Beserminji

Rođena u Zagrebu.
Tata iz Šibenika, mama s Hvara.
Hvar je moj otok. Djetinjstvo, uspomene, prijateljstva.
Prezime vodi iz malog ruskog sela.
Još nisam bila tamo. Nadam se – jednoga dana.

Tonka Boellaard

Amsterdam, Nizozemska.
Mama s Hvara, otac Nizozemac rođen u Meksiku.
Par mjeseci u Nizozemskoj, pa Hvar.
Djetinjstvo ovdje. Smijeh. Igre. Ljudi koje volim.
Obitelj i dalje rado posjećuje Nizozemsku.
Hvar je moj dom.

Barbara Mandlbaum

Rođena u Mostaru.
Ljeta u Brusju. Baka s Hvara.
Preselila sam se 2021. godine.
Odmah sam osjetila – ovo je pravo mjesto.
Sloboda. Povezanost. Sreća. Sigurnost.
Hvar je moj dom.

Prvi dan koji me nije slomio

Piše: Tonka Boellaard

Sjećam se prvog dana u domu. Osjećala sam se kao da sam u kavezu, a ključ je negdje daleko. Sve mi je bilo novo i nepoznato. Nitko i ništa mi se nije činilo ugodno, a u srcu sam imala prazninu koju sam pokušavala sakriti osmijehom. Ali osmijeh nije bio dovoljan – često bih, kad bih mogla, jednostavno briznula u plač. Plakala sam u tišini, skrivala se u WC-u i čekala da crvenilo s lica nestane kako nitko ne bi primijetio. Ponekad ni sama nisam znala zašto plačem, i to me jako frustriralo.

Sada često razmišljam koliko sam sretna što imam

roditelje koji me podržavaju i tješe u teškim trenucima. Kako li su se samo osjećali kad su me ispraćali? Sigurno im je bilo teško i kuća im se činila prazna, ali su me pustili da idem jer su znali da je to velika prilika za mene.

Jednom sam mami rekla: „Čini mi se da što smo više razdvojeni, to smo zapravo bliži.“ I tako je, stvarno je tako.

Na kraju, sve će biti u redu. A ako nije u redu? – nije kraj. Svaki novi dan je nova prilika, nova šansa da postane bolje.

Ne postoji druga prilika za prvi dojam

Piše: Leona Ćurin

Prvi dojam – sekunda koja može zavarati

Prvi dojam nastaje brzo. Jako brzo. U samo djeliću sekunde naš mozak stvara sliku o osobi koju tek upoznajemo – na temelju izgleda, govora tijela, tona glasa i vlastitih iskustava. Iako traje kratko, taj dojam često ostaje dugo. Zato se s razlogom pitamo: koliko nam je važno ostaviti dobar prvi dojam?

Dok upoznajemo nekoga novog, naš mozak „skuplja podatke“, a da toga nismo svjesni. Kako netko stoji, gleda, smiješi se ili govori može reći više nego dugačak razgovor. Urednost, prirodnost i to da budemo svoji najčešće ostavljaju dojam iskrenosti. Ne moramo biti savršeni – dovoljno je biti autentični.

U psihologiji postoji pojam halo-efekt. To znači da zbog jedne osobine često sudimo cijeloj osobi. Ako nam se netko na prvu učini simpatičnim, lako ćemo pomisliti da je i dobar, pouzdan i prijateljski nastrojen. A ako nas netko odbije na početku, taj se dojam teško mijenja – čak i kad nije bio točan. Tome pridonose i predrasude, zato je važno drugima dati priliku i upoznati ih bez brzih zaključaka.

U domu svakodnevno upoznajemo nove ljude – i isto tako svakodnevno ostavljamo prve dojmove. Lako se

dogodi da nekoga krivo procijenimo ili da netko krivo procijeni nas. Zato je najbolje biti otvoren, pristupačan i iskren. Nema potrebe glumiti savršenstvo – ono što se dugoročno pamti jest poštovanje i dobra namjera.

Iako se često kaže da „nema druge prilike za prvi dojam“, prava se slika o čovjeku stvara s vremenom. Kroz razgovore, zajedničke trenutke, nespozumne i smijeh. Zato se potruži ostaviti dobar trag – ali ne zaboravi drugima dati priliku da pokažu tko su.

Jer prvi dojam može zavarati... a prava vrijednost uvijek se otkriva kasnije.

Lucija Zovko, Prvi dojam vara

Nova školska godina, novi početak – i pokoji kroasan!

Piše: Maria Filipi

Upoznajemo se i krećemo zajedno

Nova školska godina stigla je s novom energijom, programima i hrpom znatiželjnih lica spremnih na izazove (i pokoji zalogaj više). Ove je godine domski Tim za kvalitetu odlučio predstaviti aktivnosti malo drugačije – kroz pravu večer druženja!

Okupili smo se u TV-sali koja je postala pozornica ideja, smijeha i glazbe. Večer je otvorio kratki video u kojem su se odgajateljice i pedagoginja predstavile kroz svoje aktivnosti, s osmijehom i pozitivnom vibrom. Nakon toga svaka je imala svoj info-pult i odgovarala na pitanja.

Središnji hit? Stol pun voćnih koktela i mirisnih kroasana s čokoladom, višnjom i sezamom – prava mala gozba! Dio nas više je pazio da ništa ne ostane nepojedeno nego da prati info-pultove, ali tko bi odolio?

Neke stare aktivnosti nestale su s liste, ali stigle su nove: FitZona, Domski buvljak i druge super ideje koje već osvajaju simpatije.

Večer smo zaključili pjesmom i zajedničkom izvedbom učenica i odgajateljica, uz poziranje za fotografije koje će krasiti pano i društvene mreže.

Zaključak? Kad je dom pun smijeha, svaka aktivnost postaje još zabavnija, a nova školska godina – pun pogodak!

Ideje u zraku i dom pun života

Opušteno i s puno entuzijazma za sve što dolazi

Kad se dom probudi – aktivnosti, druženje i lica koja će obilježiti ovu školsku godinu

Bolje spriječiti nego spašavati - i u domu!

Piše: Julija Slavić

Na početku školske godine u našem je domu održano zanimljivo i korisno predavanje Izazovi i opasnosti nove sredine, koje je vodio policijski službenik Jasmin Hasukić u suradnji s pedagoginjom Ivom Pavić. Predavanje je bilo posebno namijenjeno nama, novim učenicama, kako bismo se lakše i sigurnije snašle u novom gradu i domskom životu.

Policajac Hasukić govorio je o situacijama koje se često čine bezazlenima, ali mogu postati opasne ako ne razmišljamo unaprijed.

Pričalo se o situacijama koje na prvu ne zvuče opasno, ali to lako mogu postati. Posebno je upozorio na stopiranje vozila te naglasio da uvijek postoje sigurniji načini prijevoza.

Jasna poruka? Ne stopirati. Nema izgovora tipa „samo do doma“ – sigurniji prijevoz postoji i vrijedi ga koristiti.

Dotaknuo se i tema koje su nam svima bliske – poruka, društvenih mreža i neugodnih situacija uživo. Savjet je bio jasan: blokirati, ne ulaziti u rasprave i odmah se obratiti odraslima od povjerenja – odgajateljicama, pedagoginji ili policiji.

Cilj predavanja bila je prevencija – naučiti prepoznati rizike i reagirati na vrijeme. Jer sigurnost nije ograničenje, nego način da živimo mirnije i s više samopouzdanja.

Razmišljaj prije, reagiraj na vrijeme i čuvaj sebe i druge.

Jer sigurnost nije dosada.

Sigurnost je sloboda.

Pametna odluka danas – miran san sutra.

Vježbanje koje motivira - FitZona

Piše: Hanna Volarević

Domska FitZona novi je program u našem domu koji potiče učenice na veću tjelesnu aktivnost te nas motivira na redovito vježbanje i zdravije životne navike u vremenu brze prehrane i čestih dostava hrane. Treninzi se odvijaju u opuštenoj i zabavnoj atmosferi uz glazbu, što vježbanje čini još ugodnijim – gotovo da zaboravimo da se zapravo znojimo.

Zaista mi je lijepo trenirati – ekipa s kojom vježbam

odlična je, a dodatnu motivaciju daje i to što odgajateljica trenira s nama. Posjetila nas je i Ela Kovačić, fizioterapeutkinja i bivša učenica doma, koja je demonstrirala trening te pokazala vježbe prilagođene učenicama s ciljem održavanja tjelesne spremnosti i kondicije.

Iako nam je ponekad teško natjerati se na trening, nakon njega se uvijek osjećamo bolje, snažnije i energičnije – kao da smo napunile baterije za cijeli tjedan.

U ritmu glazbe i dobrog raspoloženja fitzona pretvara znoj u osmijehe i energiju za cijeli tjedan

Uz stručno vodstvo i dobro raspoloženje, FitZona uči nove vježbe – jer se snaga najbolje gradi kad smo zajedno i nasmijane

Lijepa riječ za svakoga

Piše: Marijeta Slavić

Ove smo godine u našem domu, po prvi put, povodom Svjetskog dana dobrote i ljubaznosti (koji se obilježava 13. studenoga), organizirali pisanje pisama i poruka dragim osobama. Ideja je potekla od pedagoginje i Vijeća učenica, koji su izradili i posebnu kutiju u koju su se danima ubacivala pisma ispunjena toplim riječima i malim znakovima pažnje.

Domski dani

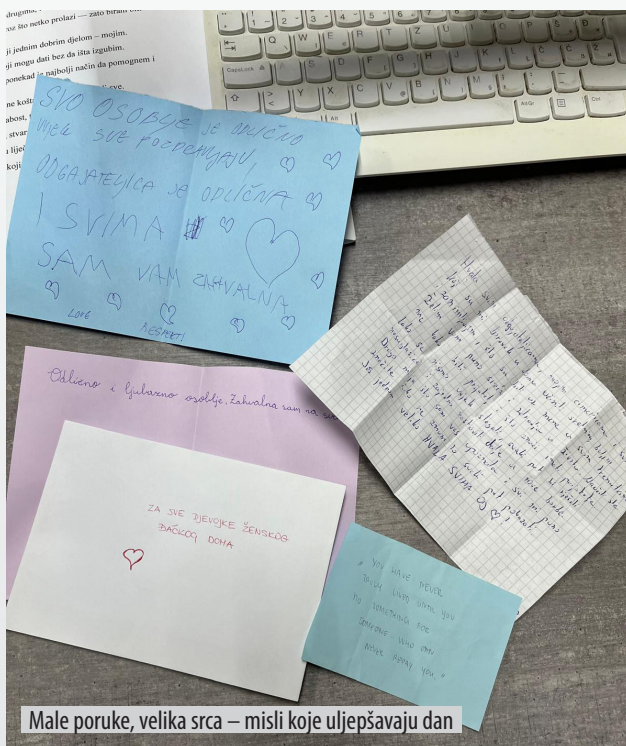
10

Marijeta Slavić i Maria Filipi s kutijom za ubacivanje pisama

Lijepa riječ za svakoga – dokaz da najljepše stvari ne trebaju Wi-Fi, samo malo papira i puno dobrote

Male poruke, velika srca – misli koje uljepšavaju dan

Posljednjeg dana djevojke iz Vijeća otvorile su kutiju, rasporedile pisma po odgojnim skupinama i raznosile ih po sobama. Odaziv učenica i djelatnika iznenadio nas je više nego ugodno – nismo očekivali toliko poruka! Čak

Svatko je zastao da napiše lijepu riječ za nekoga

smo bile spremne napisati nekoliko dodatnih pisama za one koji možda neće ništa dobiti, ali se ispostavilo da su svi dobili svoje pismo! I ne bilo kakvo – nego ono koje grije dušu. Mnoge su poruke izmamile osmijehe, poneku suzu radosnicu i mnogo iskrene radosti.

Pisma su postala mala blaga: neka su izložena na panoima, a neka brižno spremljena u kutije s dragim uspomnama. Svatko ih je pohranio tako da ih može ponovno otvoriti i podsjetiti se na dan kada je dobio iskrenu, toplu riječ prijateljske naklonosti.

Večer je bila posebna – puna ugodnih emocija, šušura

i iščekivanja... i malih detektivskih potraga, jer su neke poruke stigle anonimno.

Shvatili smo da nas je količina pisama iznenadila možda zato što često ne očekujemo ljubaznost od drugih ili zato što nas je digitalno doba odvagnulo od pisanja rukom. Upravo zato ova su pisma toliko posebna: ručno ispisana, na običnom papiru, a opet dublja i trajnija od bilo koje poruke na ekranu.

Podsjetila su nas koliko je malo potrebno za sreću i koliko je važno svakoga dana širiti dobrotu i ljubaznost – jednostavno, toplo i ljudski.

Listopad – mjesec borbe protiv raka dojke

Piše: Lea Gugić

Listopad je mjesec borbe protiv raka dojke, a naš dom već tradicionalno sudjeluje u projektu „Mama, budi zdrava“. Cilj projekta jest podizanje informiranosti i svijesti žena o važnosti brige za vlastito zdravlje – kako se zašti-

titi, što mogu učiniti i zašto je rana prevencija najvažnija.

Odgajateljice i pedagoginja predstavile su nam projekt te podijelile edukativne letke koje smo s ponosom odnijele svojim mamama. Dobile smo i ružičaste majice s logom našega doma te smo se zajednički okupile u dvorištu. Poredale smo se u oblik prepoznatljive ružičaste vrpce, pustile balone (pogađate – ružičaste) i s puno ljubavi povikale: „Mama, budi zdrava!“

Multimedijska grupa zabilježila je ovaj trenutak fotografijama i videom, a poruka koju smo poslale svim ženama koje se bore s ovom bolešću jasna je i snažna – nisu same.

Glas djece za zdravlje majki – glas je ljubavi, podrške i nade.

Pripreme za fotografiranje povodom Ružičastog listopada

U ružičastom zajedno za poruku - Mama budi zdrava

Izlet u Škabrnju

Piše: Marijeta Slavić

Dana 18. studenoga 2025. u jutarnjim satima zapu-tili smo se prema Škabrnji, mjestu čija povijest i danas snažno odjekuje u srcima svih koji ga posjete. Po dolasku dočekala nas je bura – hladna i oštra, ali bez kiše, na našu veliku sreću. Ulice i putovi bili su ispunjeni ljudima iz svih krajeva Hrvatske, okupljenima s istim ciljem: zapaliti svijeću, pomoliti se i prisjetiti se jednoga od najtežih dana Domovinskoga rata, kao i svih nevinih žrtava koje su položile svoje živote za našu slobodu.

U Koloni sjećanja koračali smo tiho i dostojanstveno, s tugom, ali i ponosom – jer smo svjedočili mjestu koje je, unatoč boli, ostalo simbol nepokolebljive snage i hrabrosti. Nakon kolone sudjelovali smo u svetoj misi te u molitvi odali počast svim stradalima.

Nakon mise zapu-tili smo se prema Zadru, gdje je u Srednjoškolskom đlačkom domu bio organiziran rućak. Druženje, smijeh i topla atmosfera brzo su ugrijali hladan dan. Potom smo imali vremena za šetnju prekrasnim Zadr-om i stvaranje novih uspomena, koje su bile lijep kon-
trast jutarnjoj ozbiljnosti i sabranosti. U večernjim satima vratili smo se u Split.

Proveli smo dan koji je istodobno bio i tužan i lijep – dan posvećen sjećanju. Neka uspomena na poginule branitelje, nevine civile, majke, oćeve i djecu Hrvatske ostane naš trajni putokaz prema miru, ljubavi i domovini za koju su sanjali i za koju su dali svoje živote. Sjećanje ne

Ogrnute zastavom, tiho koraćaju u zajedništvu – sjećanje koje se nosi ponosno ali i nježno

smije biti samo trenutak, nego životno opredjeljenje za istinu i zahvalnost.

Vjećna im slava i hvala!

Izlet bez alarma, ali s puno uspomena

Piše: Lucija Zovko

Alarm nije zazvonio. Natalia i Karla već su od 5 sati bile na nogama, dok smo Nina i ja još uvijek bezbrižno spavale. Polazak za Zagreb bio je u 6:15 – vremena malo, panike puno. Toliko malo da je Nina, u naletu jutarnjeg adrenalina, na doručak potćerala u pidžami.

Dok su moje cimerice mirno doručkovale, ja sam prala zube i užurbano traćila mobitel koji mi je, naravno, cijelo vrijeme bio u ruci. U tom kaosu sjetila sam se i lunch paketa – pedagoginja je posebno zamolila kuharice da moj bude bez mesa. No potraga za njim nije prošla glatko. Lunch paket je nestao.

Ravnateljica i pedagoginja dale su se u ozbiljnu misi-ju: ispitivanje svih prisutnih, pretraćivanje blagovaonice i glasno dozivanje mojeg imena, koje je odjekivalo cijelim domom. Već sam se nadala da će potraga uskoro završiti kad sam, u šali, pitala Lorenu ima li ona moj lunch paket. I gle ćuda – naravno da ga je imala. Potraga završena, možemo krenuti!

U autobusu smo započeli molitvom za miran put, a zatim je većina zaspala. Voćnja je prošla ugodno: igrale su se runde charadesa, pjevalo se, razgovaralo i uživalo u dobroj atmosferi.

Prvo odredište bio je Učenički dom Marije Jambrišak – pravo skriveno blago Zagreba. Izvana skroman, iznutra impresivan: hodnici koji se čine beskrajnima, zidovi ukrašeni radovima učenica, trofeji i medalje koje svjedoče o trudu i uspjesima, a u samome srcu doma božićno drvece okruženo elegantnim spiralnim stubištem.

Odgajateljice su nas dočekale raširenih ruku i sa širokim osmijehom, ponosno nam pokazujući svaki kutak doma. Posebnu pozornost privukao je pano s plakatom o prevenciji ovisnosti i izazovu za učenice: mjesec dana bez cigareta i alkohola – uz nagradu. Natalia je kroz smijeh komentirala kako je to siguran način da se otkrije tko u sobi skriva „zabranjene zalihe“. Pametno osmišljeno, moram priznati – čak bih se i ja prijavila, makar samo zbog nagrade.

Sljedeća postaja bila je izložba „U početku bijaše kraljevstvo“, posvećena 1100 godina hrvatskoga kraljevstva. Izložba nam je pružila priliku da povijest ne samo učimo nego i osjetimo. Naša vodičica, prepuna entuzijazma, vodila nas je od samih početaka hrvatske državnosti, kroz legende, jezik i kulturu, sve do današnjeg dana. Njezina su nas pitanja potaknula na razmišljanje i vratila u klupe osnovne škole.

Poseban dojam ostavili su eksponati koje smo do tada poznavali samo iz udžbenika – Bašćanska ploča, Višeslavova krstionica, plutej s likom vladara na tronu. Odjednom više nisu bili samo suhoparni podaci nego odgovori na vječna pitanja: Tko smo? Odakle dolazimo? Kamo idemo? Zahvalni smo „Čuvarima pamćenja“ koji su nam omogućili ovo nezaboravno iskustvo.

Nakon izložbe slijedilo je slobodno vrijeme. Dok su moje prijateljice lutale živahnim zagrebačkim ulicama,

Izlet, prijateljstvo i malo zagrebačkog šarma

Iza skela stoji povijest, ispred njih budućnost

ja sam posjetila brata. No prave avanture tek su slijedile. Natalia, Karla, Nina, Lorena i Patricija, u pratnji pedagoginje i ravnateljice, krenule su u gradsko istraživanje – cijela skupina učenica za njima poput pilića. Fotografiranje kod Zagrebačke katedrale i kipa bana Josipa Jelačića bilo je obavezno, a zatim su „puštene s lanca“.

Pet gladnih junakinja ubrzo se našlo u carstvu čokolade. U Gundulićevoj ulici posjetile su Muzej čokolade, gdje ih je dočekaao neodoljiv miris kakaa. Svaka je dobila kutijicu s devet uzoraka čokolade koji su pratili povijest ove slastice – od zrna kakaa do današnje mliječne čokolade. Povijest se ondje doslovno osjeti kroz okus.

Izložba nije skrivala ni tamnu stranu čokolade: teške uvjete rada na plantažama kakaa u zapadnoj Africi. Taj podsjetnik na moderni oblik ropstva dao je cijelom iskustvu dublju dimenziju i podsjetio nas na odgovornost pri izboru proizvođača. Certifikat „Fair Trade“ znak je pravednije proizvodnje, a posebno vrijedi istaknuti hrvatsko poduzeće Hedona, koje zapošljava osobe s invaliditetom.

Nakon „čokoladnog overloada“ nastavile su lutati gradom, fotografirati se, udisati mirise adventskih kućica, a zatim se vratiti u dom na večeru i pripreme za večernji izlazak. Karla, Natalia i ja spremale smo se uz pjesmu – naša je soba imala savršenu akustiku za mjuzikle. Cimerice su kolutale očima, ali Broadway se ne može zaustaviti.

Večernji plan bio je fritule i klizanje. Na Trgu kralja Tomislava uživale smo u božićnoj rasvjeti i toplom čaju od cimeta i jabuke. Iako nismo stigle na klizanje, avantura je obećavala nastavak sutradan.

Lucija pred Bašćanskom pločom – susret s jednim od najvažnijih spomenika hrvatske pismenosti

Sljedećeg jutra napokon smo se naspavale – čak do osam sati. Put nas je odveo u Udbinu, gdje nam je don Josip održao zanimljivo predavanje o crkvi i zajednici. Crkva, moderna i snažna u simbolici, prikaz je stradanja i borbe hrvatskog naroda. Reljefi u unutrašnjosti snažno

su dočarali priče naših predaka.

Ručak u restoranu Robert bio je obilan – znak na ulazu s razlogom upozorava da ondje ne treba dolaziti ako nisi jako gladan. Nakon toga, sitih želudaca i umornih kapaka, krenule smo natrag prema Splitu i našem domu.

Ovo putovanje nije bilo samo niz odredišta. Bilo je to iskustvo koje nas je povezal, podsjetilo na korijene i ispunilo smijehom, znanjem i toplinom. Vratile smo se umorne – ali ispunjene.

„Ljubav prema domovini i želja da razotkrijem istinu nagnaše me pisati s nakanom da prikupljajući što je rasuto uklanjam zabune, rasvjetljujem nejasnoće i pokazujem zablude. Pronađeš li da sam odveć lutao po pretpostavkama, ili da sam se poslužio nevjerojatnima, to je iznudila želja da što god istrgnem iz nejasnoća i da tebi udovoljim. Ako si dobrohotan, nećeš zamjeriti. Pretpostavke pak uzmi kao takve. Preokreneš li ih nabolje, bit ću ti zahvalan.“

Ivan Lucius Lučić, O kraljevstvu Dalmacije i Hrvatske, prijevod s latinskog Bruna Kuntić Makvić

Mostovi dobrote

Piše: Maria Filipi

I ove smo se godine s puno entuzijazma uključile u humanitarnu akciju prikupljanja higijenskih potrepština za beskućnike udruge MoSt. Aktivnost je vodila pedagoginja u suradnji s Vijećem učenica, čija sam i sama članica. Akcija se provodila tijekom studenoga i prosinca, a započela je izradom zanimljivog i poticajnog animacijskog plakata koji je pozivao na solidarnost i zajedništvo.

Osmislile smo i tijek aktivnosti – raspored prema kojem se kutija za donacije premještala s kata na kat. Redovito smo pratile provedbu i, prema dogovorenom planu, selile kutiju, a dom je iz dana u dan postajao sve bogatiji ne samo donacijama nego i dobrim djelima. Pravo je zadovoljstvo bilo vidjeti koliko su se učenice nesebično uključile i s koliko su pažnje i maštovitosti birale higi-

jenske potrepštine. Po katovima doma gotovo se vodilo prijateljsko natjecanje – tko će prije i više napuniti kutiju, ali uvijek s istim ciljem: pomoći drugome.

Prikupljene donacije, uredno složene i sortirane, odnijele smo u prostorije udruge MoSt. Ondje nas je dočekala vedra i nasmijana noćna paziteljica, čije su nas riječi i priče korisnika prenoćišta posebno dirnule. Saznale smo da prenoćište ima kapacitet za 30 osoba u dobi od 20 do 70 godina. Kao i u svakom organiziranom smještaju, postoje kućni red i pravila koja se moraju poštovati – od tjednih dežurstava i rasporeda do zabrane dolaska pod utjecajem alkohola (dopušteno je najviše 0,5 ‰).

Pune kutije, još punija srca - donacije za udruhu MoSt

Higijenske potrepštine za pomoć beskućnicima u svakodnevnim potrebama

Iako su igrom sudbine postali beskućnici, ti ljudi ne gube nadu niti odustaju od sebe. Bore se za svjetliju budućnost i dostojanstveniji život, a u tome im s velikom predanošću pomaže nevladina organizacija MoSt, među ostalim i kroz svoje prenoćište za beskućnike.

Sudjelovanje u ovoj akciji za nas je bilo više od obveze – bilo je to iskustvo koje ostavlja trag. Nama učenicama ono širi vidike, uči nas empatiji i podsjeća da i male geste, kada dolaze iz srca, mogu postati čvrsti mostovi dobrote.

Radosno, glasno i zajedno

Piše: Marijeta Slavić

Uoči završetka prvoga polugodišta, u prepunoj domskoj knjižnici održana je priredba „3 u 1“ – spoj završetka projekta Lipi moj anđele, božićnog programa i veselog karaoke showa. Učenice i odgajateljice tjednima su marljivo pripremale bogat program kako bi uljepšale predblagdansko ozračje i dostojno ispratile prvo polugodište.

Program zatvaranja kreativno-humanitarnog projekta Lipi moj anđele započeo je prigodnim videom koji je prikazao najljepše trenutke projekta: radionice izrade božićnih ukrasa, zabavne večeri i prodajnu izložbu. Sve sudionice primile su zaslužene zahvalnice kao znak priznanja za uloženi trud i srce.

Usljedio je božićni glazbeno-recitatorski program. Recitacije i božićne pjesme u izvedbi Matije Čagalj, Barbare Mandlbaum i klape Ružmarin, uz pratnju Marina Alebića na gitari i Marka Zekića na mandolini, dirnule su publiku i unijele blagdansku toplinu u svaki kutak dvorane.

A onda – vrhunac večeri i prava eksplozija dobre zabave: karaoke show! Glas i talent Tonke Boellaard u izvedbi pjesme It's Beginning to Look nikoga nisu ostavili ravnodušnim. Trio Dorotee Damić, Nikoline Škarpe i Matije Ča-

Petra i Vicula - zvijezde Karaoke showa, pjesma Ima li nade za nas i osmijesi koji govore sve

Učenice sudjeluju u projektu Lipi moj, anđele, šireći kreativnost i radost

Zajedništvo učenica na priredbi u iščekivanju Božića

galj izveo je pjesmu Moj dida i ja, a publika ih je pratila s posebnim emocijama i nagradila srdačnim pljeskom.

Slijedio je kvartet u sastavu Marija Jukić, Mia Poljak, Hanna Volarević i Leona Turina s pjesmom Sve bi seke ljubile mornare. Njihova urnebesna koreografija, dodatno obogaćena sjajnom ulogom Zorice Mršić-Božinović kao mornara, izazvala je salve smijeha.

Duet Mile Tolj i Marte Zečić otpjevao je Samo je ljubav tajna dvaju svjetova, uz spontanu pratnju publike koja je uglas pjevala s njima, ispunivši dvoranu radošću i zajedništvom.

Kvartet Filipa Krajina, Katja Bulum, Petra Marinelić i Marčelina Visković pjesmom Hajde da ludujemo podigao je atmosferu do sijanja i potaknuo sve na ples. Večer su zatvorile Petra Lazić i Vicula Nižetić izvedbom pjesme Ima li nade za nas, ostavivši publiku u nezaboravnom raspoloženju.

Poseban šarm večeri dala je i lutrija u kojoj je svatko nešto osvojio – ne velike nagrade, već male znakove pažnje pripremljene s puno ljubavi.

Pjevalo se, plesalo, smijalo i dijelilo lijepe trenutke. Kući smo otišle s toplinom u srcu i osjećajem da je zajedništvo najveći božićni dar.

Tamo gdje ostaje dio mene

Piše: Barbara Mandlbaum

Ja sam Barbara, a moj je život obilježen selidbama. Rođena sam u Mostaru, gradu u kojem se rodila i moja ljubav prema svemu što me danas zanima. Za mene Mostar nije samo rodni grad u kojem sam „odrasla“; on je mjesto koje mi je pokazalo što znači zajednica, osobito moj kvart i djeca iz zgrade.

Tužno je kada danas dođem i pogledam travnate površine koje su nekoć nosile otiske dječjih cipela. Sada stoje tihe, kao da čekaju nove generacije. Ne krivim nikoga – odrasli smo, život nas vodi na druge staze, a rijetki se vrata na travu po kojoj su se igrali kao djeca. Ipak, teško je ne primijetiti koliko se svijet brzo promijenio.

Nisam ni ja toliko odrasla – imam petnaest godina – ali osjećam da je moja generacija jedna od posljednjih kojoj nije bilo uobičajeno dati mobitel u ruke s tri godine, samo da bi mama popila kavu u miru.

U Mostaru se rodila moja ljubav prema baletu, glazbi, čitanju i pisanju. Uz taj me grad najčvršće veže obitelj, osobito moj djed, koji je preminuo kad mi je bilo pet godina. Često se sjetim kako mi je čitao bajke i ponekad ga sanjam, kao da mi ih ponovno priča. Zbog njega sam zavoljela knjige i pisanje.

Kad se vratim u Mostar, prođem ulicama kojima smo hodali. Prođem i pokraj restorana koji je bio djedov najdraži – danas više ne postoji. Ponekad poželim vratiti vrijeme, osjetiti još jednom miris vrtičkog ručka ili baki-nih fritula. Iako se to vrijeme neće vratiti, zauvijek ću biti sretna što sam rođena u Mostaru i što je baš on svjedok mojega odrastanja.

Kada sam napunila jedanaest godina, s obitelji sam se preselila na otok Hvar, u Brusje – mjesto u kojem je

odrasla moja baka, u kuću u kojoj je živjela, s dvorištem u kojem se igrala. Moji su roditelji osjetili mir toga mjesta, zajedništvo i sigurnost; vjerovali su da selidba može donijeti samo dobro.

Ja nisam bila oduševljena. Voljela sam Hvar, ali kao mjesto ljetnih praznika. Tada nisam bila spremna ostaviti prijatelje i obitelj. Ipak, brzo sam se uklopila. Nastavila sam glazbenu školu, vikendima odlazila u Split na balet, a u osmom razredu upisala glumu.

Gluma zapravo nije bila nešto posve novo – oduvijek sam se bavila umjetnošću, a gluma je sve to samo obojila još ljepšim tonovima. Zbog nje je moja ljubav prema umjetnosti još više rasla. Hvar mi je pokazao koliko dobrog može nastati iz teških situacija. Pokazao mi je da život zna biti bolan, ali da ta bol može biti i prekrasna.

Iako mi je Mostar prvi dom, Hvar je mjesto kojem bih se najprije vratila. Selidba je bila teška, ali da nje nije bilo, vjerojatno nikada ne bih došla u Split u srednju školu. A dolazak u Split jedna je od najboljih odluka.

Na Hvaru su moji prijatelji, moje more, moj osjećaj sigurnosti. Tamo se ne bojim hodati sama navečer i ne brinem hoće li mi se nešto loše dogoditi.

A sada sam ovdje – u Splitu, u prvom razredu srednje škole, živim u Ženskom đakskom domu. Prošlo je tek nekoliko mjeseci pa još nemam konačan dojam. Bilo je teško, pogotovo u početku. Sada se već navikavam. Što sam dulje ovdje, to se više osjećam kao da sam doma.

Idem u školu, na ples, na glumu. Novinarska grupa sve čini još ljepšim jer me potiče da se i dalje bavim onim što volim – pisanjem. Tješi me spoznaja da smo svi ovdje u istoj situaciji i da nikome nije lako.

Koliko god se drugi trudili da se osjećaš prihvaćenim – doma je ipak doma. Doma je mamin ručak, tvoja soba, tvoj krevet. To su velika bogatstva koja često shvatimo tek kad ih izgubimo iz svakodnevice.

Ja još uvijek imam mamin ručak, krevet i sobu – uvijek me čekaju, s raširenim rukama i toplim zagrljajem. Tužno je što to više nije moj „svaki dan“. Ali istodobno – volim biti u domu.

Ponekad kažem da ga mrzim, ali zapravo ga volim. Svaki dan gledam odgajateljice, kuhare, čistačice i žene na noćnoj smjeni kako se trude obavljati svoj posao najbolje što mogu i olakšati nam život daleko od obitelji. Znam da im je stalo do nas.

Mostar, Hvar, Split – sva ta mjesta malena su mjesta mojega srca. Svako nosi posebne uspomene i svako me oblikovalo na svoj način. Drago mi je što sam dopustila životu da me vodi i što ga i dalje puštam da teče svojim tijekom.

Vjerujem da se sve događa s razlogom. Ako nešto da-

More u srcu, Hvar u duši

nas nema smisla, ne znači da ga neće imati sutra.

Postoji jedna pjesma izvođača Djo – *End of Beginning*. U refrenu pjeva:

„You take the man out of the city, not the city out of the man.“

Istina je. Svi ti gradovi zauvijek ostaju u meni i bilo bi ih nemoguće zaboraviti.

Život je nepredvidljiv – ali baš ta nepredvidljivost često bude najljepši dio. Zato se treba opustiti i pustiti život da ide svojim putem.

Petlovac, Baranja

Piše: Lucija Zovko

Postoje mjesta koja ne napuštamo zato što to želimo, nego zato što moramo. Baranja je za mene jedno od njih. Ondje sam napravila prve korake, izgovorila prve riječi i upoznala svijet kroz mirise zemlje, hrane i životinja. Kada sam imala osam godina, splet okolnosti odveo me iz tog prostora sigurnosti. Dugo se nisam vraćala. A kada jesam, shvatila sam da se ne vraćam samo mjestu nego i sebi – onoj kakva sam nekad bila.

Dnevnik pet lovaca

Petlovac pamtim po jutarnjoj rosi, suncu koje nemilosrdno prži i po krznu moje Koni, psa koji je za mene bio utjeha, zaklon i dom. U tom skladu prirode i čovjeka prvi sam put osjetila koliko su život i smrt bliski. Ujnika me naučila skupljati jaja, birati kokoš i pripremiti je za ručak. Bio je to moj prvi stvarni susret s prolaznošću. Dijete koje voli životinju, a zatim sudjeluje u njezinu kraju, nauči više nego iz bilo koje knjige.

Dan je završio suzama, pečenjem i ponovnim smijehom, a sve je povezivao okus *dedinih brkova*. Taj kolač za mene nije bio samo desert, nego vrijeme – Uskrs, obitelj, sigurnost. Jedan je Uskrs započeo svađom s rođakom Leonom jer je on dobio drvenu kuhaču, a ja tek pisanice i čokoladu. Dječja ljubomora prerasla je u tučnjavu, suze i prve lekcije o tome što se „očekuje“ od djevojčica, a što od dječaka. Tada sam, gotovo simbolično, shvatila kako se u Baranji odrasta – brzo i bez mnogo objašnjenja.

Taj sam Uskrs gotovo izgubila zub, ali su svu bol odnijeli zagrljaji moje Koni. Njezino je krzno liječilo sve – i ogrebotine i strahove. Sljedeće se godine u Baranju nismo vratili. Nisam znala zašto, ali sam znala da Uskrs bez Baranje za mene ne postoji.

Godinama poslije majka i ja odlučile smo se vratiti. No Baranja više nije bila bajkovita. Trava je bila suha, nebo teško, a vjetar grub. Moje Koni više nije bilo. Zamijenili su je drugim psom istog imena, ali imena ne nose sjećanja. Ni obitelj više nije bila ista – godine su ostavile tragove na licima i u pokretima. Ipak, dočekali su nas raširenih ruku, kao da vrijeme između nije postojalo.

Kuća se ponovno ispunila glasovima, mirisima hrane i pričama. Ujnika je neumorno kuhala, vujča govorio uz cigaretu za cigaretom, a mlađi rođak Lukas tražio druš-

tvo za igru. Elvis, lovac i strastveni pripovjedač, donio je čvarke i započeo rasprave o politici, svijetu i ratu – temi koja u Baranji nikada nije prošlost.

U šetnji selom Leon mi je pokazivao prazne kuće i govorio tko ondje više ne živi. Ispred jedne plave kuće ispričao mi je priču o vojniku koji je ondje izgubio život. Na njegovu licu nije bilo emocija. Rat je završio prije njegova rođenja, ali njegove su posljedice postale svakodnevice. Shvatila sam da se rat ne pamti samo po godinama, nego po tišini koja ostaje.

Sljedećeg jutra dočekala nas je vijest o tragediji u našoj ulici. Nitko ništa nije čuo, ali su svi imali objašnjenja. Otišli smo u Caffè bar 92 – mjesto sjećanja, priča i preživljavanja. Ondje sam upoznala ljude koje povezuje isto iskustvo: rat koji traje i kada se o njemu više ne govori.

Rat ne završava potpisivanjem mira. On se prenosi pogledima, pričama, navikama i strahovima. Bolno je napustiti Baranju, ali je jednako bolno u njoj ostati i svjedočiti životima koji se bore s posljedicama prošlosti. Baranja moga djetinjstva više ne postoji. Ostalo je samo sjećanje male djevojčice.

Krzno koje liječi sve - i ogrebotine i strahove

Moda, stil i školski outfit - što tvoj ormar govori o tebi?

Uredništvo Poleta provelo je i analiziralo anketu *Moda, stil i školski outfit – što tvoj ormar govori o tebi?* Anketa je otkrila pravo modno blago! Od casual kombinacija koje spašavaju jutarnje minute, preko romantičnih i alternativnih outfita, pa do hrabrih eksperimenata – moda u domu pokazala se kao paleta boja, a ne kao uniforma.

Djevojke jasno poručuju: „Oblačim se kako ja želim.“ Stil nije diktiran trendovima ili pritiskom društva – on je odraz osobnog ukusa. I dok svi znamo da

odjeća može biti samo vanjska stvar, ona je i snažan alat samopouzdanja.

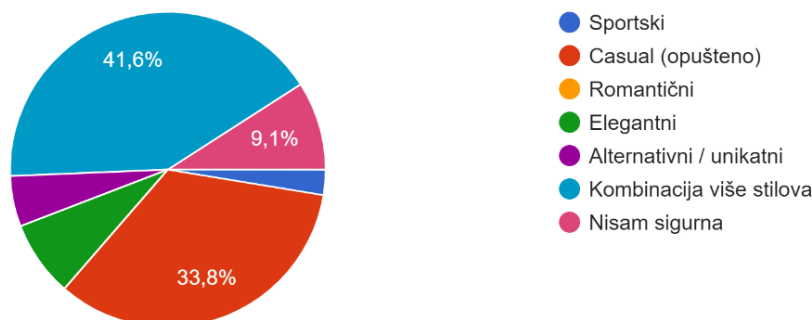
Ali tu se javlja pitanje: gdje su granice slobode odijevanja u školi i domu? Možemo li nositi što želimo, a da i dalje poštujemo prostor i druge oko sebe?

Rezultati ankete nisu samo brojke – oni pričaju priču o identitetu, kreativnosti i emocijama koje nosimo kroz svoj stil. Moda je više od odjeće: to je način da pokažeš tko si, što voliš i kako se osjećaš.

Moda, stil i ja

Kako bi opisala svoj stil odijevanja?

77 odgovora

Većina djevojaka ne želi se „zaključati“ u jedan stil. Moda je igra – eksperiment, raspoloženje i sloboda u jednom. Kombinacija više stilova poručuje: „Zašto birati kad mogu sve?“

Casual stil je hit – traperice i majica idealni su za jutro kad je svaka sekunda dragocjena. Udobno, jednostavno i – da, izgleda dobro bez patnje.

I dok 9 % djevojaka još traži svoj stil, ostatak pokazuje hrabrost: romantično, elegantno, alternativno, sportsko – svaka kombinacija otkriva malo osobnog šarma i kreativnosti.

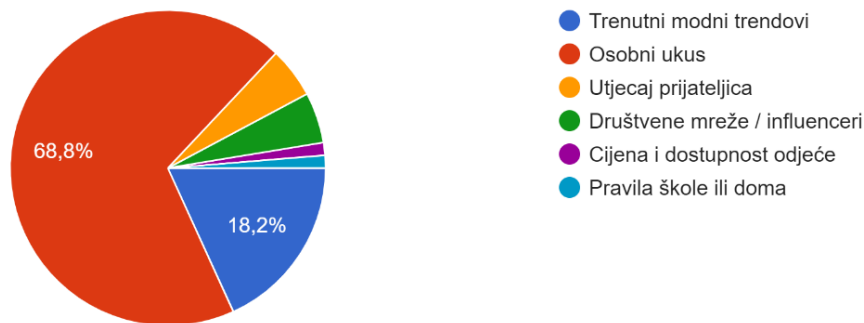
Stil biraмо prema raspoloženju, prigodi i osjećaju – bez pritiska i dosade. I najvažnije: kroz modu učimo

tko smo, kako želimo izgledati i kakav dojam želimo ostaviti.

Djevojke jasno poručuju: „Oblačim se kako ja želim.“ Čak 68,8 % kaže da njihov stil najviše oblikuje osobni ukus – mali modni trijumf samopouzdanja. Trendove prate više kao inspiraciju nego kao zapovijed; promatraju ih, ali se ne daju zarobiti. Utjecaj prijateljica, influencerica, cijena ili školskih pravila postoji, no nije presudan. Moda za njih nije diktat mase, nego način izražavanja identiteta. Glavnu riječ ima vlastiti stil, a njihov najvažniji modni komad je samopouzdanje – i ono nikad ne izlazi iz mode.

Što najviše utječe na tvoj način odijevanja?

77 odgovora

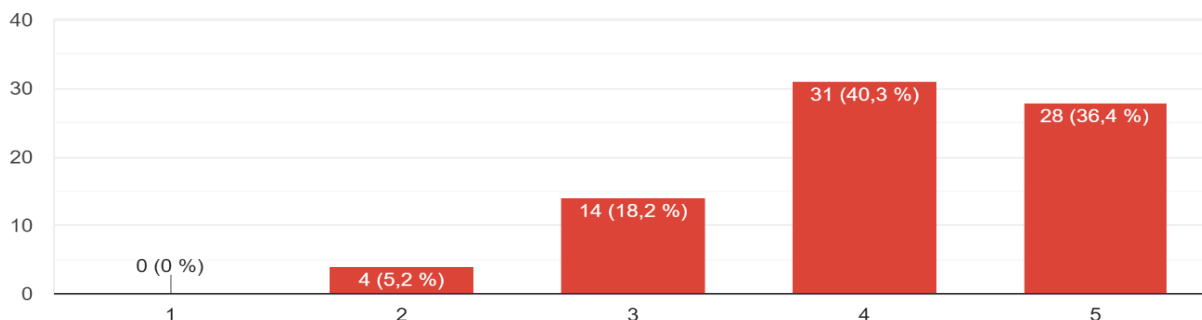

Izgled i odjeća nisu samo estetika, već važan dio svakodnevice, osobnog izražavanja i samopouzdanja. Čak 76,7 % ispitanica smatra ih vrlo ili izuzetno važni-

ma, a nijedna ih ne smatra potpuno nevažnima. Moda u domu nije puki trend, već način pokazivanja kreativnosti, identiteta i komunikacije s okolinom.

Koliko ti je važan izgled i odjeća u svakodnevnom životu?

77 odgovora

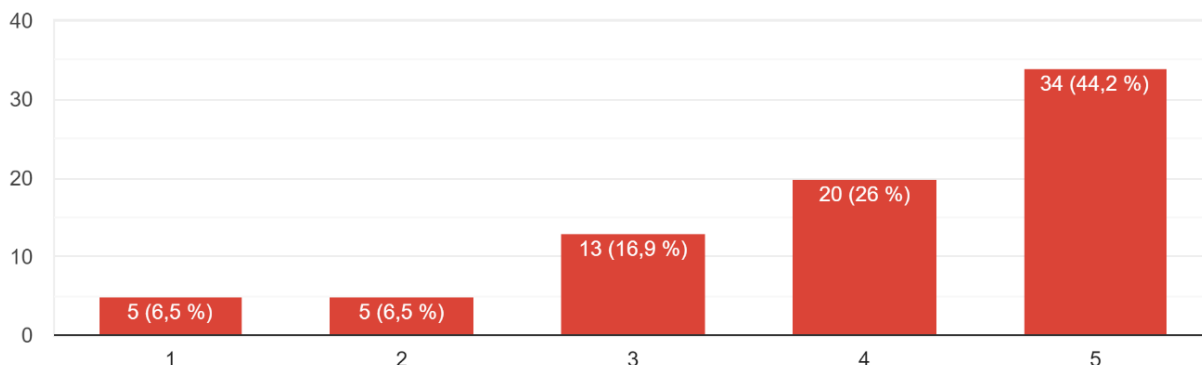

Stil nije samo pitanje odjeće, već snažan alat za izražavanje osobnosti, stavova i kreativnosti. Djevojke prepoznaju važnost autentičnog izražavanja kroz izgled, što dodatno potvrđuje da moda u školskom kontekstu

ima dublje značenje. Osobni stil postaje način isticanja individualnosti, samopouzdanja i pripadnosti vlastitim vrijednostima.

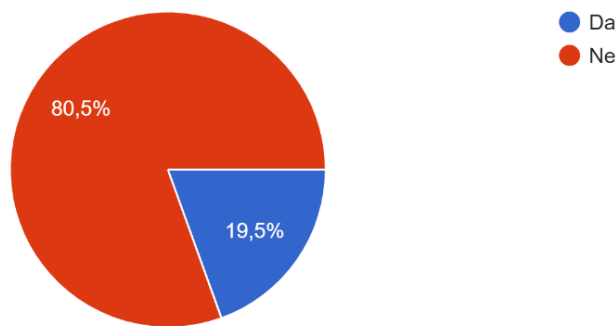
Koliko ti je važan osobni stil kao način izražavanja sebe?

77 odgovora

Imaš li "modni uzor" ili osobu čiji te stil inspirira?

77 odgovora

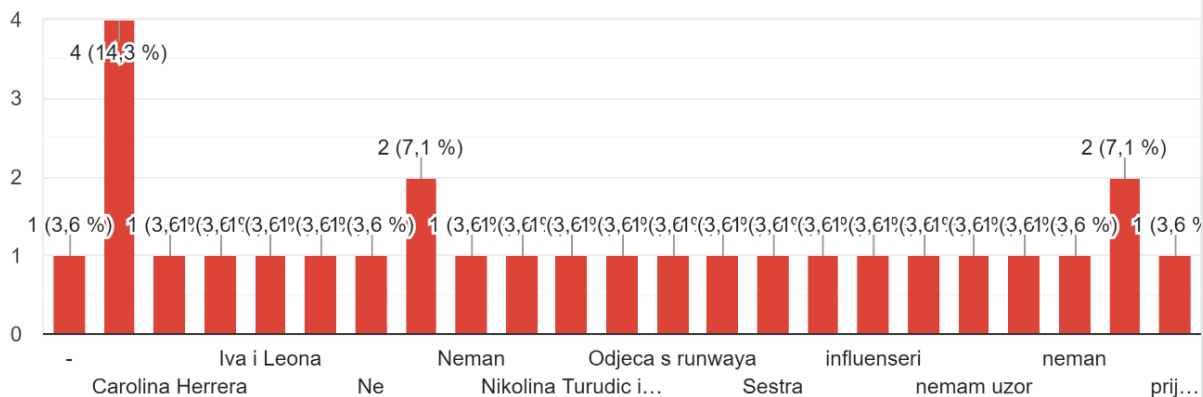

Odgovori pokazuju da djevojke uglavnom ne slijede određene modne uzore, već razvijaju autentičan i osobni pristup modi. Umjesto kopiranja tuđeg izgleda,

većina samostalno oblikuje svoj stil, oslanjajući se na kreativnost, samopouzdanje i modnu zrelost.

Ako da, tko je tvoj "modni uzor"?

28 odgovora

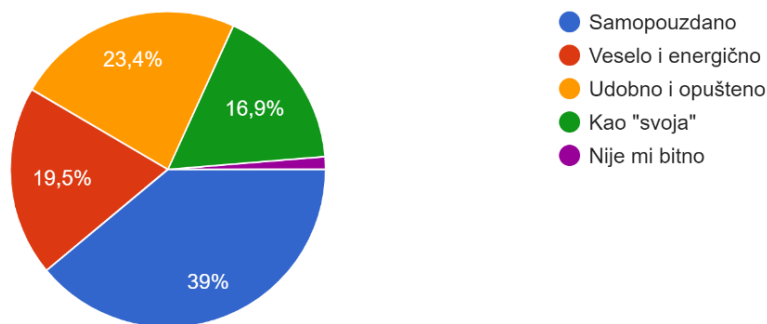

Iako većina nema jasno definiran modni uzor, one koje ga imaju pronalaze inspiraciju u raznolikim izvorima – od renomiranih dizajnera do bliskih osoba iz

svakodnevnog života. Ta raznolikost potvrđuje da stil nije nešto što se kopira, već se oblikuje kroz osobne vrijednosti, estetiku i životne utjecaje. U modnom

Kako se osjećaš kada nosiš odjeću koja ti se stvarno sviđa?

77 odgovora

kontekstu našeg doma to znači da svaka učenica nosi svoj jedinstveni modni potpis – bilo da je inspiriran runwayem, Instagramom ili vlastitom sestrom.

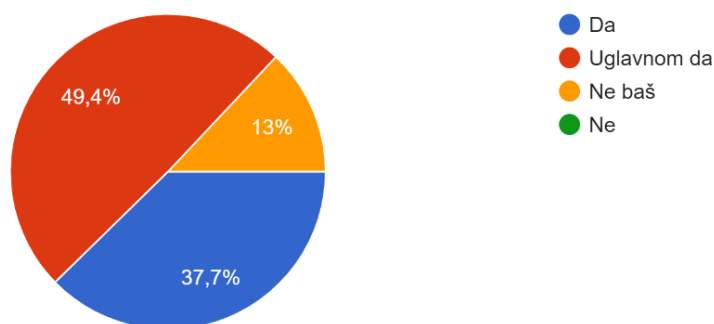
Moda nije samo estetski izbor, već i psihološki alat koji utječe na raspoloženje i način na koji se doživlja-

vamo. Promišljen outfit može biti izvor pozitivne energije i osobne snage. Odjeća koju volimo snažno utječe na emocionalno stanje, čini da se osjećamo veselo, autentično i samopouzđano.

Odjeća za školu i dom

Smatraš li da se učenice u školi i domu odijevaju primjereno?

77 odgovora

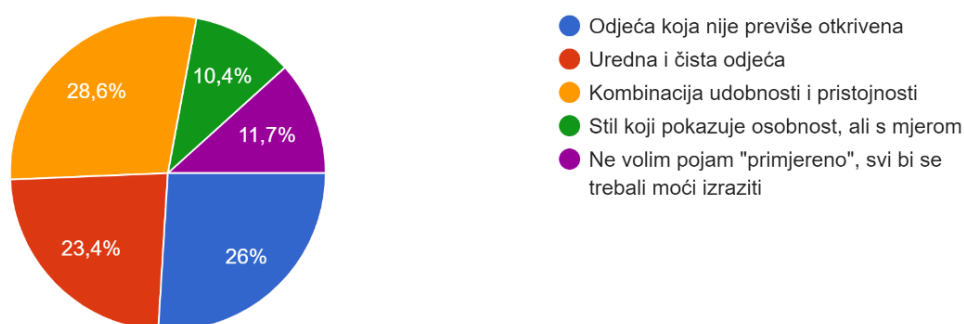

Djevojke prepoznaju i poštuju pravila i norme odijevanja u školskom i domskom kontekstu. Prevladava mišljenje da se većina odijeva primjereno ili uglavnom primjereno. Niti jedna učenica nije odabrala odgovor „Ne“, što ukazuje na konsenzus da ne postoje ozbiljni

problemi s neprimjerenim odijevanjem. Moda i osobni stil tako uspješno koegzistiraju s pravilima ponašanja i okruženjem koje zahtijeva određenu razinu formalnosti i poštovanja.

Što po tebi znači "primjereno odijevanje za školu"?

77 odgovora

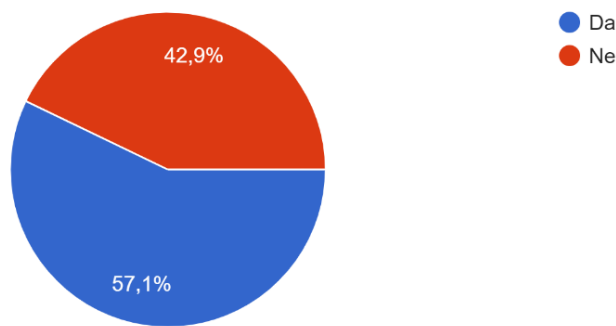

Stavovi djevojaka o primjerenom odijevanju su raznoliki i promišljeni. Većina ga vidi kao ravnotežu udobnosti i pristojnosti. Nešto više od četvrtine povezuje ga s diskretnošću, a nešto manje s urednošću i čistoćom, čime naglašavaju važnost higijene i prezen-

tacije. Manji dio ističe slobodu izražavanja i kritički promišlja sam pojam „primjerenog“, otvarajući prostor za dijalog o granicama i vrijednostima u školskom okruženju.

Postoji li odjevni komad koji smatraš neprimjerenim za školu ili dom?

77 odgovora

Mišljenja o primjerenom odijevanju su podijeljena. Iako većina prepoznaje neprimjerene komade, gotovo po-

lovica smatra da ograničenja ne trebaju postojati, što upućuje na potrebu za jasnim, ali fleksibilnim smjernicama.

Ako da, koji?

47 odgovora

Djevojke prepoznaju neprimjerene odjevne komade za školski i domski kontekst, posebno one koji previše otkrivaju tijelo ili nose neprimjerene poruke. Najčešće se spominju kratke hlače, crop-topovi, mini suknje i odjeća s uvredljivim natpisima. Zajednički nazivnik je potraga za ravnotežom između osobnog izražavanja i poštovanja zajednice.

Na pitanje o dizajnu školske uniforme ističu se udobnost i jednostavnost, sloboda izbora, rodna ravnopravnost te estetika s osobnim detaljima, uz poneke duhovite prijedloge poput pidžame ili pokidanih traperica.

Sloboda u odijevanju

Sloboda odijevanja pravo je, ali i odgovornost. U školi i domu učimo kako biti svoji, a istodobno dio zajednice. Stil nije samo odjeća, već i odnos prema sebi

i drugima. Sloboda znači birati ono što odražava naš ukus, vrijednosti i identitet – boje, krojeve i detalje u kojima se osjećamo dobro. No ona ne isključuje granice: u zajedničkom prostoru važno je misliti na kontekst, prigodu i poruku koju šaljemo te uskladiti osobni izraz s poštovanjem prema drugima.

Gdje su granice?

Granice ne guše kreativnost, već osiguravaju poštovanje, prikladnost i sigurnost. Odjeća ne smije biti uvredljiva ni neprimjerena, treba biti funkcionalna za školske obaveze te čista i sigurna za svakodnevno kretanje.

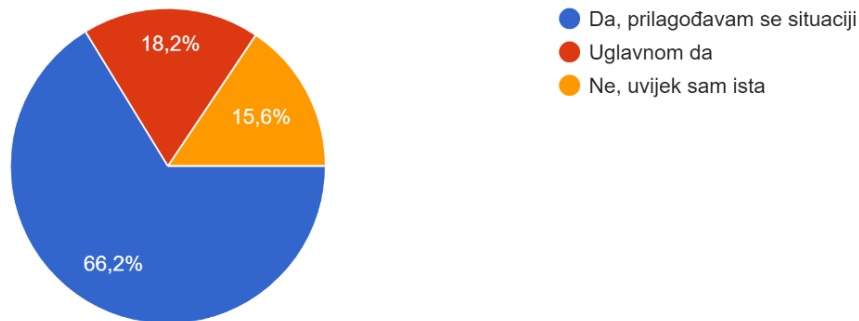
Kako zadržati stil unutar granica?

Biraj komade koji te predstavljaju, ali poštuju prostor. Prilagodi se prigodi i razmjenjuj ideje – stil je osoban, ali i društven.

Moda, trendovi i društveni utjecaj

Mijenjaš li svoj stil ovisno o tome gdje ideš (škola, dom, grad, kuća)?

77 odgovora

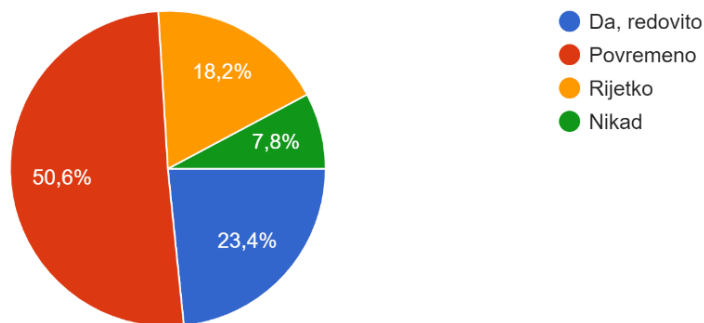

Prilagođavanje stila prema okruženju i situaciji pokazuje modnu zrelost, ali i poštovanje prema različitim društvenim kontekstima: škola zahtijeva funkcionalnost i pristojnost, dom udobnost, a grad slobodu izra-

žavanja. Odgovori potvrđuju da djevojke promišljeno pristupaju odijevanju, uzimajući u obzir gdje se nalaze i što rade.

Pratiš li modne trendove?

77 odgovora

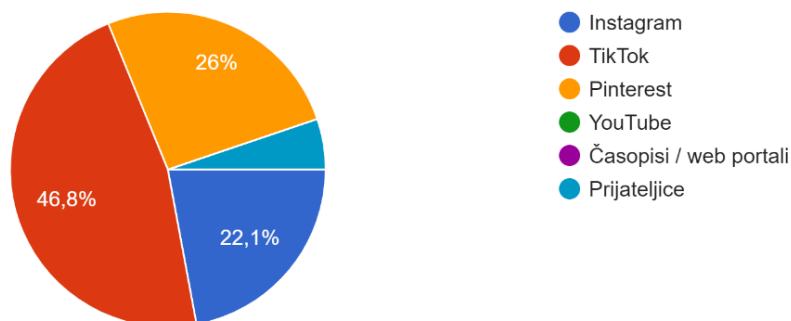

Rezultati pokazuju da djevojke trendove prate selektivno, prilagođavajući ih svom stilu bez gubitka auten-

tičnosti. Moda im je osobni izbor i izraz samopouzdanja, dok se dio oslanja isključivo na vlastiti stil i udobnost.

Na kojim platformama najčešće vidiš modne ideje?

77 odgovora

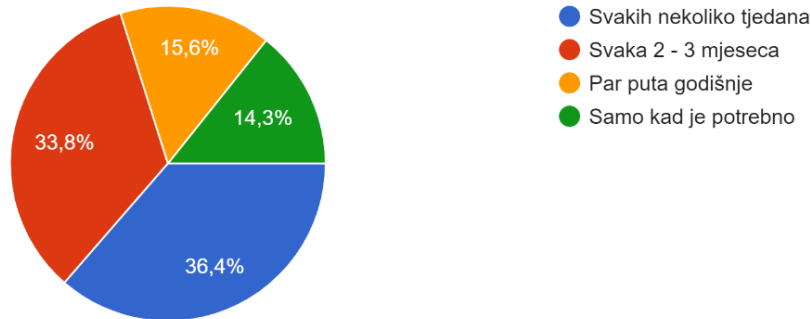

Djevojke traže modnu inspiraciju na brzim, vizualnim i interaktivnim medijima kao što su TikTok, Pin-

terest i Instagram, dok časopisi, web portali, YouTube i prijateljice imaju minimalan utjecaj.

Koliko često kupuješ novu odjeću?

77 odgovora

Odgovori pokazuju raznolikost kupovnih navika i pristupa modi – od impulzivnih fashion entuzijistica do praktičnih minimalistica. Većina kupuje odjeću svakih nekoliko tjedana ili svaka 2–3 mjeseca, dok neki

biraju sezonski pristup, a najracionalniji samo kad je potrebno. Stil se tako očituje ne samo u odjeći, nego i u načinu kupnje – kao užitak, planirani izbor ili funkcionalna potreba.

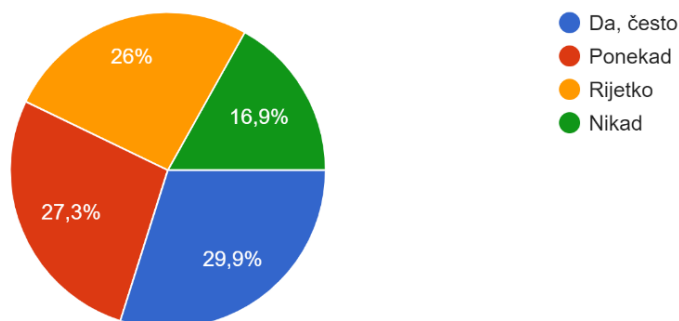
Osjećaj prosuđivanja prema odjeći

Odjeća ima snažnu društvenu dimenziju – ne samo da izražava osobnost, već i izaziva reakcije okoline. Osjećaj prosuđivanja, osobito među vršnjacima i odra-

slima, može utjecati na samopouzdanje, slobodu izražavanja i svakodnevne modne odluke.

Imaš li osjećaj da te drugi (odrasli ili vršnjaci) ponekad prosuđuju prema odjeći?

77 odgovora

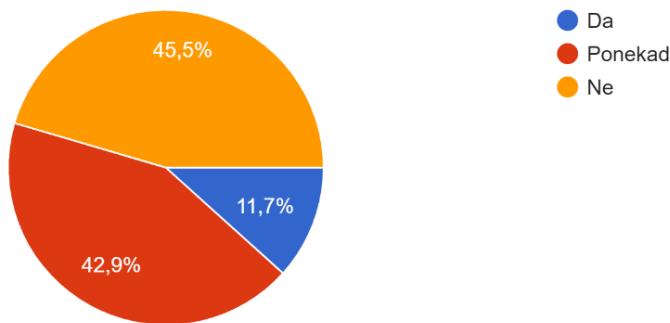
Gotovo trećina ispitanica često osjeća prosuđivanje, više od polovice barem povremeno, dok 42,9 % rijetko ili nikad, što pokazuje društveni pritisak i važnost samopouzdanja.

Većina uspijeva zadržati svoj stil unatoč društvenim utjecajima (45,5 %), što govori o visokoj razini

samopouzdanja i modnoj neovisnosti. Ipak, značajan broj (42,9 %) povremeno osjeća pritisak, što može biti posljedica društvenih očekivanja, grupne dinamike ili straha od neprihvatanja. Manjina (11,7 %) često osjeća taj pritisak, što može ograničiti slobodu izražavanja i osjećaj autentičnosti.

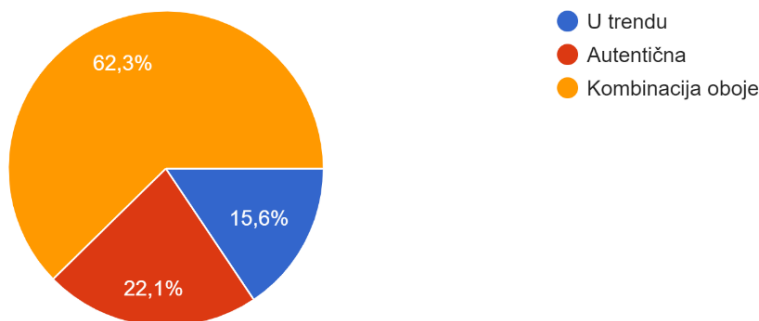
Jesi li ikda osjetila pritisak da se odijevaš "kao svi ostali"?

77 odgovora

Što ti više znači: biti u trendu ili biti autentična?

77 odgovora

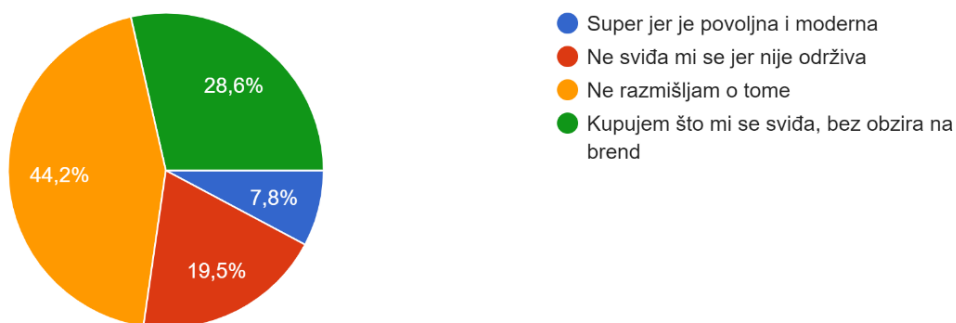
Većina djevojaka promišljeno kombinira aktualne trendove s vlastitim identitetom, stvarajući stil koji je i moderan i osoban. Moda za njih nije kopiranje, već kreativna interpretacija. Više ispitanica (22,1 %) stav-

lja autentičnost ispred trendova, potvrđujući važnost osobnog izraza i individualnosti. Manjina (15,6 %) prati trendove više nego osobni stil, pokazujući snažan interes za modu kao društveni fenomen.

Održivost i moda s razlogom

Što misliš o brznoj modi (fast fashion)?

77 odgovora

Većina učenica još uvijek ne razmišlja o kontekstu brze mode, što može ukazivati na nedostatak informa-

cija ili prioritet u svakodnevnim modnim odlukama. Značajan broj (28,6 %) kupuje prema osobnim prefe-

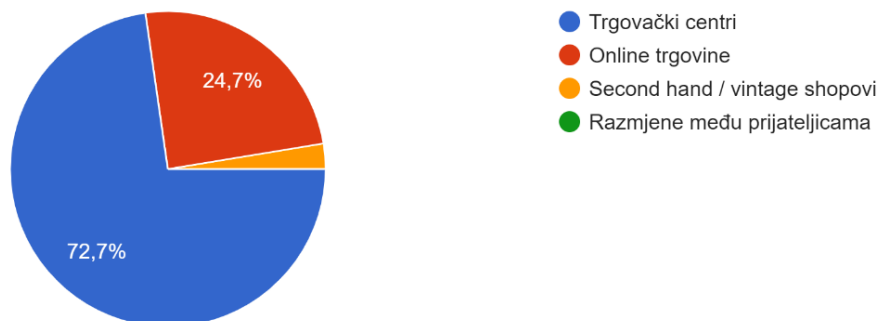
rencijama, neovisno o brendu, pokazujući individualni pristup modi, ali i potencijalnu neosvijestjenost o utjecaju brze mode.

Tek nešto manje od petine ispitanica pokazuje eko-

lošku svijest i kritički stav prema brzom modi zbog njezine neodrživosti. Na kraju, 7,8 % vidi brzu modu kao pozitivnu i pristupačnu.

Gdje najčešće kupuješ odjeću?

77 odgovora

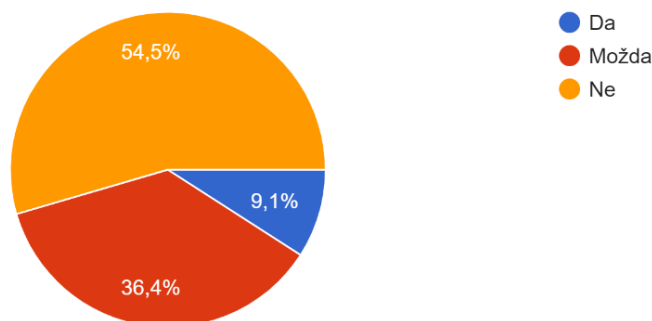

Navike kupovine pokazuju da najčešće biraju trgovačke centre, dok održive opcije poput second handa i razmjena još nisu široko prisutne. Kupovina u trgovačkim centrima odražava dostupnost, naviku i prak-

tičnost. Online trgovine su manje popularne, što može biti povezano s povjerenjem ili financijskim ograničenjima, dok second hand i razmjene rijetko koriste.

Bi li voljela radionicu o održivoj modi, popravljanju odjeće ili razmjeni odjevnih komada u domu?

77 odgovora

Više od polovice učenica (54,5 %) nije zainteresirano za radionicu o održivoj modi, što može biti rezultat nedostatka informacija, interesa ili percepcije da tema

nije relevantna. Potencijal za motivaciju ipak postoji: 36,4 % neodlučnih i 9,1 % zainteresiranih pokazalo je spremnost za uključivanje.

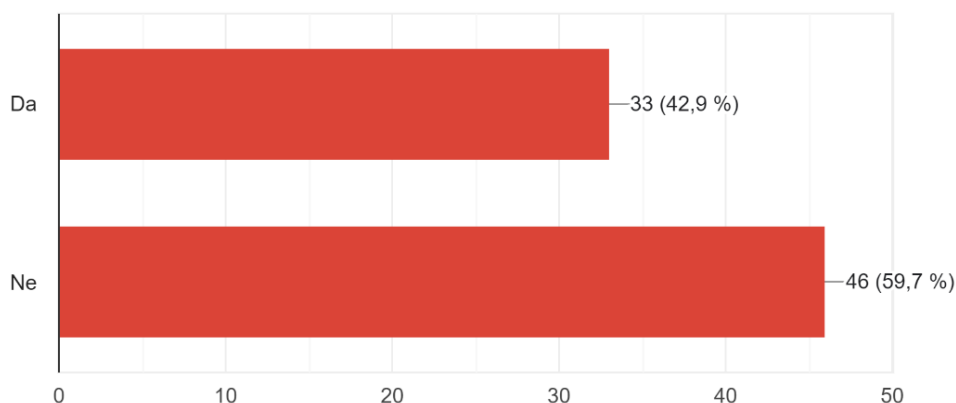
Odjeća kao ogledalo emocija

Odjeća nosi priče, uspomene i osjećaje – odraz prošlih iskustava poput nesigurnosti, prijateljstava, ljubavi ili neuspjeha. Garderoba postaje osobna arhiva, a izbor što nosimo ili ne nosimo odražava trenutačno psihološko stanje i način izražavanja identiteta. U fazi

odrastanja i oblikovanja identiteta odjeća pomaže da se izrazimo, zaštitimo ili distanciramo od prošlih verzija sebe. Zato je važno razumjeti da modni izbori nisu površni, već često duboko emocionalni.

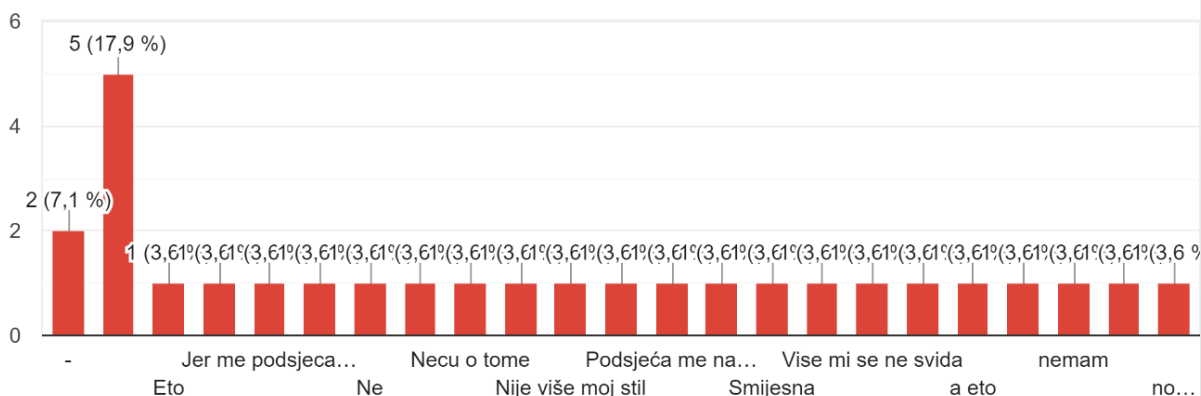
Imaš li odjeću koju više ne nosiš jer te podsjeća na neko razdoblje ili događaj?

77 odgovora

Ako da, zašto?

28 odgovora

Zašto djevojke prestaju nositi određenu odjeću?

Određena odjeća nosi sjećanja koja su previše intenzivna, bolna ili jednostavno zastarjela. Podsjeća ih na razdoblje, osobu ili događaj. Neki komadi izazivaju nelagodu, tugu ili sjećanja koja žele izbjeći. Ponekad je razlog promjena identiteta – odjeća više ne odgovara

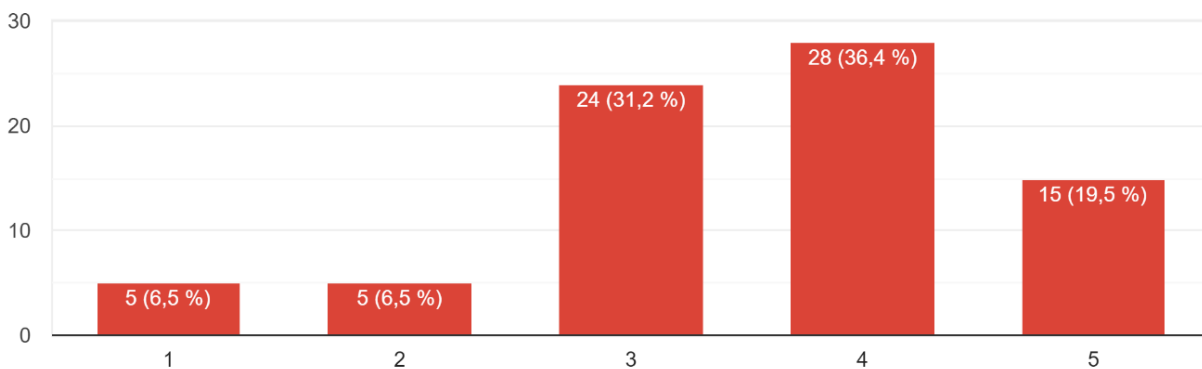
njihovom stilu ili osjećaju sebe.

Sigurnost u društvu kroz odjeću

Odjeća može biti i emocionalni štit. Većina djevo-jaka osjeća da im odjeća umjereno do jako pomaže da

Koliko ti odjeća pomaže da se osjećaš sigurnije u društvu?

77 odgovora

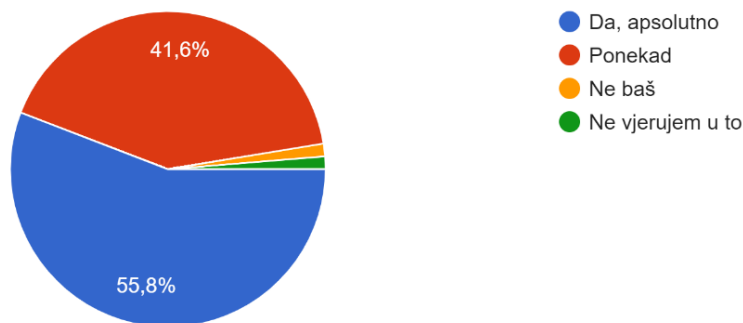
se osjećaju sigurnije u društvu. Modni izbori nisu površni – povezani su sa samopouzdanjem, identitetom i društvenim prihvaćanjem.

U adolescenciji odjeća može biti alat za kontrolu dojma, pripadnost grupi ili isticanje individualnosti.

Komad koji dobro pristaje nije samo estetski, već i emocionalni oslonac u izazovnim društvenim situacijama.

Misli li da odjeća može utjecati na raspoloženje?

77 odgovora

Odabir outfita nije samo estetska odluka, već i psihološka strategija za nošenje s društvenim pritiscima, školskim izazovima i osobnim promjenama. Većina

učenica vjeruje da odjeća utječe na raspoloženje, dok manja skupina ne vidi značajnu vezu.

Evolucija osobnog stila

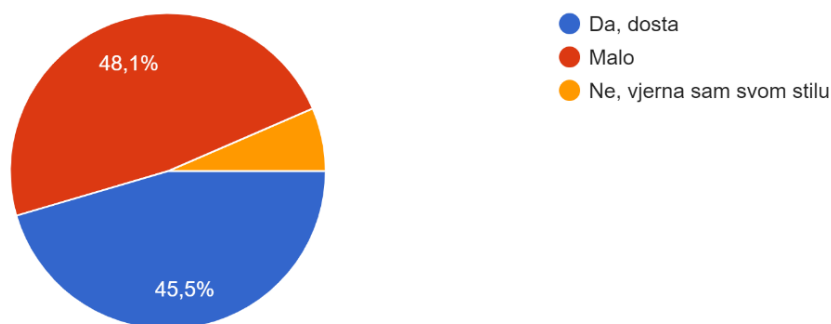
Stil djevojaka u domu je dinamičan i promjenjiv, često u skladu s unutarnjim promjenama, novim iskustvima i društvenim okruženjem. Moda postaje sredstvo kroz koje istražujemo tko smo, kako se osjećamo i kako želimo biti doživljene.

Gotovo sve ispitanice (93,6 %) primjećuju da se

njihov stil barem djelomično mijenja s vremenom. Skoro polovica (45,5 %) osjeća značajne promjene, što može biti povezano s emocionalnim sazrijevanjem i traženjem vlastitog identiteta. Manjina (6,5 %) ostaje dosljedna svom stilu, pokazujući stabilnost, jasnoću u izražavanju i samopouzdanje.

Imaš li osjećaj da se tvoj stil mijenja s vremenom?

77 odgovora

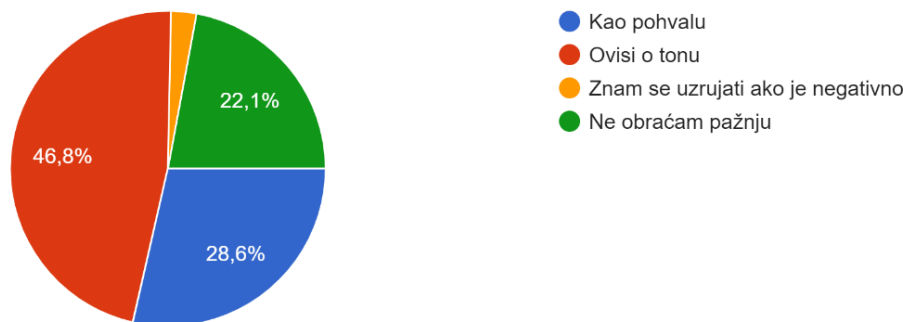
Stil i samopouzdanje

Tuđi komentari o izgledu nose težinu. Gotovo polovica ispitanica (46,8 %) ističe da ton komentara određuje njihovo doživljavanje, što govori o visokoj emoci-

onalnoj osjetljivosti. Značajan broj (28,6 %) komentare doživljava kao pohvalu, 22,1 % ne obraća pažnju, a tek 2,6 % priznaje da ih negativni komentari mogu uzrujati.

Kad netko komentira tvoj izgled ili stil, kako to doživljavaš?

77 odgovora

Moda u domu pokazala se kao mnogo više od odjeće – ona je ogledalo osobnosti, emocija i odnosa prema zajednici. Djevojke se ne boje biti svoje, eksperimentirati i graditi stil koji je autentičan, ali istovremeno promišljen i odgovoran.

Od casual kombinacija do unikatnih modnih potpisa, od kritičkog odnosa prema trendovima do razmišljanja o održivosti – svaka učenica nosi priču koja se vidi u njezinom outfitu. Odjeća je za njih alat samo-

pouzdanja i štit u društvu, ali i podsjetnik na prošle emocije i iskustva.

Najvažnija poruka ankete? Moda u domu nije diktat nego dijalog. Ona je prostor slobode i kreativnosti, ali i prilika da pokažemo poštovanje prema zajedničkom okruženju. Upravo ta ravnoteža između osobnog izraza i zajedničkih vrijednosti čini modnu svakodnevicu bogatom, raznolikom i – nadasve živom.

Ormar govori, a mi biramo glas.

Trendovi prolaze, osmijeh ostaje

Piše: Marijeta Slavić

Nekad smo se oblačili da nam ne bude hladno, a danas da nam društvo ne okrene leđa. U svijetu u kojem etiketa govori glasnije od karaktera, moda je postala valuta — a ne stil.

Trudimo se – ili se barem pravimo da se trudimo – ne komentirati tuđi izgled, ali rijetko nam to doista pođe za rukom. Pogled nam bježi, misli same krenu: koju marku nosi, je li pogodilo boje, prati li trendove. A kad ih ne prati – tu smo mi, spremni na ogovaranje i posprdne komentare.

Nažalost, to je postala svakodnevica, osobito među mladima. Važno je biti „IN“, pratiti trendove, imati iste

tenisice, jakne i majice kao i ostatak ekipe. Ako nemaš, kao da živiš ispod kamena. Ako pak nosiš skupe marke, odmah si „pobjednik“ – makar bile kupljene tuđim novcem. Bitno je da je marka vidljiva. Jer, hej, ako nosiš poznati logo, društvo te priznaje. Bogat si. U trendu si. „Kupujem, dakle jesam“ – mentalitet je to koji agresivno oblikuje generacije. Kao da se o nama može doznati sve samo na temelju etikete na majici.

U toj opsjednutosti modom i strahom od tuđeg pogleda postalo je zastrašujuće koliko se ljudi boje biti ismijani. Svi smo se barem jednom našli u društvu u kojem se komentira tuđi „starinski“ stil, gdje se čuju rečenice poput: „Zar se ona ne vidi?“ ili „Tko još to nosi?“.

A istina je možda sasvim drukčija. Možda ta osoba obožava tu odjeću. Možda joj se tvoj trendi stil uopće ne sviđa. Možda odjeću nosi iz sentimentalnih razloga jer ju je naslijedila od voljene osobe. Možda si jednostavno ne može priuštiti nešto „novo“, „moderno“ i „skupo“. Upravo takve ljude najviše osuđujemo, a najmanje bismo trebali – jer samo oni znaju svoje razloge i svoje borbe.

Naravno, lijepo je imati nove stvari, pratiti modu i uživati u vlastitom stilu. Ali ako se u svemu tome izgubimo i počnemo omalovažavati druge, tada više nismo ni u trendu ni izvan njega – postajemo tek komercijalne marionete.

Zato, prije nego što izrekneš komentar o tuđem izgledu, sjeti se: trendovi su kratkog vijeka. Nitko se neće sjećati što je bilo „must-have“ prošle jeseni, ali hoće nečijeg osmijeha. On je uvijek u modi i, što je najljepše, potpuno je besplatan.

Modna pista ili školsko dvorište?

Piše: Barbara Mandlbaum

Ilustracije: kreirane uz pomoć AI alata Manus, <https://manus.im/app>

Koliko vam je puta prošlo kroz glavu pitanje: „Što da obučem?“ A koliko puta ono drugo, tiše, ali upornije: „Što će drugi misliti?“

U svijetu u kojem se prvi dojam stvara brže od skrolanja po mobitelu, odjeća često postaje naša vizitka. Problem nastaje onda kada iz vizitke preraste u sud – brz, površan i često nepravedan.

Kako odjeća lako postane sudac - i zašto to ne bi smjela biti?

„Pogledaj kako se oblači.“

„Sram me hodati s njom.“

„To joj uopće ne stoji.“

„Kako netko takve građe može nositi tako usko?“

A ponekad i:

„Nema markiranu odjeću – sigurno nema novca.“

Takve se rečenice često izgovore usput, uz smijeh ili šapat, ali ostaju dugo. Katkad se urežu dublje nego što bismo željeli priznati.

Različiti stil ≠ pogrešan stil

Ako se netko odijeva drugačije, ne znači da je čudan.

Ako netko ima višak kilograma, ne znači da mora skrivati svoje tijelo.

Ako netko ne nosi skupu odjeću, ne znači da nema novca.

Odjeća može govoriti o ukusu, raspoloženju ili trenutku, ali ne govori tko smo zapravo. Onoga trenutka kada po njoj počnemo procjenjivati karakter, emocije ili životne okolnosti, ulazimo u svijet predrasuda – a iz njega se rijetko izlazi čiste savjesti.

Kad pritisak počne prerano

Najtužnije je što taj pritisak dolazi sve ranije. Djeca koja bi trebala biti bezbrižna brinu se hoće li ih netko ismijavati jer su drugi dan zaredom u istim hlačama.

U tinejdžerskoj dobi komentari postaju glasniji, oštrije i učestaliji. Djevojke, nažalost, često prednjače u ogovaranju izgleda, frizure i šminke. U želji da budu prihvaćeni, mladi se počnu prilagođavati, mijenjati i skrivati ono što jesu. A najčešće problem nisu oni – nego okruženje.

Uniforme - spas ili zabrana izražavanja?

Zbog svega toga sve se češće govori o školskim uniformama. Ideja je jasna: manje uspoređivanja, manje pritiska, više jednakosti i osjećaja pripadnosti. U mnogim dijelovima svijeta – od Velike Britanije i Kanade do Australije – uniforme su uobičajena pojava.

Uniforme u Hrvatskoj krajem 19. stoljeća

Kod nas su danas rijetkost i uglavnom su prisutne u privatnim školama, iako nekad nije bilo tako. Krajem 19. stoljeća učenici u Hrvatskoj nosili su školske kute – crne, a kasnije plave, praktične i jednake za sve. Tradicija se s vremenom izgubila, ali ideja je ostala ista: urednost i jednakost.

Ali... gdje smo mi u svemu tome?

Postavlja se važno pitanje: gube li mladi uniformiranjem priliku pokazati tko su? Moramo li svi izgledati isto da bismo bili jednaki?

Odrasli često ističu red i ravnopravnost, dok tinejdžeri strahuju od gubitka individualnosti. Istina je, kao i obično, negdje između.

Što ostaje kad trend prođe?

Lijepo se odijevati – normalno je. Voljeti modu – sasvim je u redu. Ali robovati trendovima i tuđem mišljenju nije.

Prijatelji neće pamtiti što smo nosili jednog ponekdjeljka, nego kako smo se ponašali. Jesmo li bili uz njih kad je bilo teško – i jesu li oni bili uz nas.

Možda je vrijeme da se malo udaljimo od influencera, savršenih feedova i stalnog uspoređivanja te da se zapitamo o stvarima koje su doista važne. U svijetu u kojem netko nema ni osnovnu odjeću, mi često stojimo pred punim ormarom i tvrdimo da nemamo što obući.

Pitanja bez brzih odgovora

Je li odjeća doista toliko važna?

Vrijedi li suditi nekoga prema izgledu?

I naposljetku – kakvi ljudi želimo biti i po čemu bismo voljeli da nas pamte?

Tvoj stil može biti trendovski, jednostavan, neobičan ili potpuno svoj – ali tvoja vrijednost ne visi na vješalici.

Kako bi izgledala uniforma za generacije Z i Alfa?

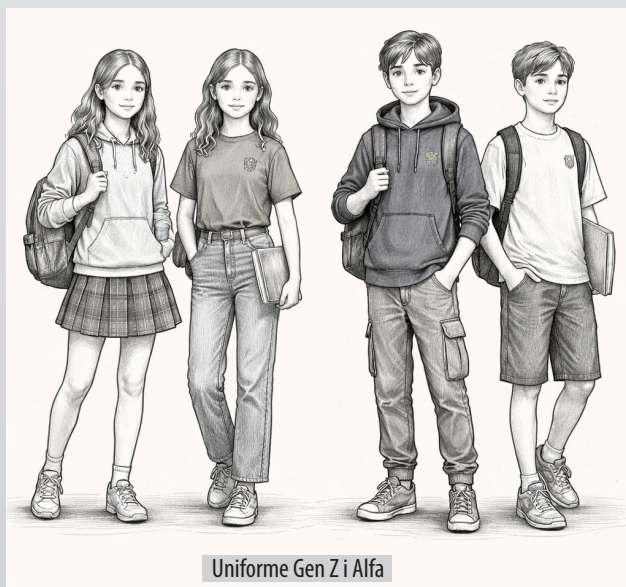
Ako se već govori o povratku školskih uniformi, za boravimo crno-bijele slike prošlosti. Generacije Z i Alfa odrastaju u svijetu brzih promjena, društvenih mreža i izražavanja kroz stil. Uniforma mora pratiti vrijeme.

Zamislimo je kao set, a ne strogu formu: udobnu majicu ili hoodie neutralne boje, traperice ravnog kroja ili sportske hlače, suknju ili kratke hlače – ovisno o želji i pravilima škole. Umjesto krutih cipela, čiste tenisice.

Mali prostor za individualnost – bedž, detalj ili ruksak u boji – dovoljan je da svi budu jednaki, ali ne i identični.

Uniforma tada ne guši stil, nego ga usmjerava. Poruka je jednostavna: u školi smo tim, izvan nje pokazujemo sebe. Takav kompromis ima šanse da ga nove generacije prihvate.

Zaključak? Kreni od sebe. Razmisli prije nego što prokomentiraš nečiju odjeću. Nemamo svi iste mogućnosti, ali svi zaslužujemo isto – poštovanje.

Uniforme Gen Z i Alfa

„Neke večeri zasjaje jače od lampica u dvorištu.“

Završna svečanost

Piše: Maria Filipi

Svečana večer oproštaja od naših dragih maturantica održala se u svibnju – mjesecu rastanaka, ali i mjesecu punom cvjetanja, smijeha i suza koje se ne mogu odlučiti jesu li radosne ili tužne. Kao i svake godine, večer je imala onaj prepoznatljivi miks veselja, nostalgije i neizbježnog „sjetit ćemo se ovoga zauvijek“.

Za razliku od prijašnjih godina, nebo nam je ovoga puta bilo naklonjeno – ni kap kiše nije pokvarila planove, pa smo svečanost održali pod otvorenim nebom, u našem dvorištu. Atmosfera je bila topla, gotovo domaća, a Toma i Luka s harmonikom i gitarom pobrinuli su se da bude i glazbeno začinjena. Njihov ritam otjerao je tremu voditeljica (da, među njima bila sam i ja!) i rastopio tugu u srcima učenica i cimerica koje su se te večeri opraštale.

Glazba je ispunila dvorište, a osmijesi i ples pokazali su da su svi prisutni odlučili uživati do posljednjeg stiha. Na kuhinjskom prozoru dijelili su se sokovi i komadi torte – i to ne bilo kakve torte, nego one „s puno ljubavi“. Neke maturantice dovele su i svoje prijateljice pa se veselje proširilo poput dobre zaraze – smijeh se širio brže od Wi-Fi signala!

Na kraju večeri ostao je onaj poznati osjećaj zahvalnosti i ponosa. Zahvalnosti za sve zajedničke trenutke, prijateljstva i priče koje će se još dugo pričavati po sobama, te ponosa zbog svih naših maturantica koje hrabro koračaju u novo poglavlje života.

Večer je bila više od svečanosti – bila je podsjetnik da svaka generacija u našem domu ostavi svoj trag, osmijeh i poneku suzu na rastanku.

Maturantice generacija 2024.-2025.

Borba žena tvrda kao sirovi traper

Svijet koji nas okružuje oblikuje naše tijelo, miris i stil više nego ikad prije. Od parfema koji šapuću slatkoću, preko mini suknje koja osvaja prostor i slobodu, do modnih brendova koji prodaju savršenstvo – moda je ogledalo društva i njegovih nevidljivih pravila.

U toj mreži očekivanja i standarda mirisi zauzimaju posebno mjesto. Dok zrak nosi sladak, zavodljiv trag, parfemi postaju više od ljepote – postaju alat kojim se oblikuje tijelo i kontrolira želja. Dobro došli u svijet gurmanskih parfema, gdje slatko ne završava na tanjuru, nego na nama.

Kad parfemi mirišu na desert, a žene postaju zalogaj

Dok zrak miriše na kolače i čokoladu, slatko više nije rezervirano samo za tanjur. Gurmanski parfemi osvajaju tržište, ali iza zavodljivih nota skriva se pitanje: zašto se od žena očekuje da mirišu, izgledaju i ponašaju se poput deserta?

Zrak miriše na kekse, fontane čokolade i sladoled. Prati tragove, ali ne nailazim na švedski stol, nego na elegantnu ženu čiji miris odzvanja ulicom. Ljudi se okreću, pokušavajući „uhvatiti zalogaj“ te nedostižne ljepotice.

Paradoks je očit: dok se javno promiče prihvaćanje tijela, sve je više žena koje uklanjaju filere i botoks, preskaču obroke i „romantiziraju“ glad. Kada jedna industrija stagnira, druga procvjeta – i tu dolaze mirisi kao novi oblik kontrole tijela.

Gurmanski parfemi – mirisi koji podsjećaju na hranu, ali je ne sadrže – postaju trend. Parfem Prends-moi brenda Verds, predstavljen 2011., obećava mršavljenje. Citrusne i cvjetne note skrivaju betaafroline – tvar koja navodno smanjuje stres i želju za hranom. Obećava zadovoljstvo i mentalno blagostanje, a ne prodaje se samo kao miris, nego i kao tretman ljepote za žene koje žele „ponovno povezati se sa svojim tijelom“.

Američki brend Crumbl Cookie prenio je filozofiju brze potrošnje u svijet parfema. U suradnji s Doveom lansirana je limitirana kolekcija mirisa inspiriranih okusima keksa, s ciljem brzog profita i – navodno – suzbijanja „krivnje“ zbog zalogaja. Kampanja je postigla milijarde pregleda i otvorila novu publiku. Gurmanski mirisi prikazani su kao „melem za savjest“ – dovoljno je pomirisati karamelizirani parfem da se utiša krivnja.

Ni muškarci nisu izuzeti – okruženi su ženama koje se doživljavaju kao bombončići koje treba „odmotati“. Sabrina Carpenter lansirala je liniju Me Espresso, opisanu kao šećerna ledena kava s notama biskvita i šlaga – slatko, zavodljivo i savršeno upakirano.

No pitanje ostaje: zašto se ženama nameće da postanu desert? Ideja nije nova. U kulturi stoljećima postoji motiv „žene koja iskače iz torte“ – žene kao objekta, primamljivog i nijemog. Metafora se širi do apsurda: žena kao zalogaj, njezino tijelo kao kolač, djevojčice kao muffini. Kao desert, žena se može kupovati i odbaciti, biti prekisela, gorka, nedovoljno pečena. Slatkoća prestaje biti kompliment i postaje etiketa – žena je „grešna“, dekadentna ili nepotrebna.

Možda je vrijeme da prestanemo mirisati kao nešto što se jede – i počnemo biti nešto što se poštuje.

Zalogaj ili osoba - pita se Lucija

Mini suknja nije moda - ona je bijeg

Kako je skraćena tkanina postala odgovor žena na svijet koji traži brzinu, prostor i slobodu?

Mini suknja nije nastala iz hira, nego iz potrebe za kretanjem. Ona je radikalna i svjesna. Pojavljuje se na ulicama Londona šezdesetih godina, ne na pistama, i nose je žene koje nemaju strpljenja čekati dopuštenje.

„It was for women to run and catch the bus“, rekla je Mary Quant – za korak koji je morao biti brži, za grad koji više nije čekao. Žensko tijelo više nije imalo vremena za modu koja usporava. Tkanina se skraćuje kako bi se sloboda produžila. Moda prestaje stajati mirno.

Flapperice dvadesetih godina bile su prve žene s vlastitim novcem, prve koje su namirisale slobodu i razvile vlastiti tempo. Financijska neovisnost promijenila je način na koji se tijelo kretalo, a moda je morala pratiti taj ritam. Odbacile su korzete i težinu struka jer duge, teške i uske haljine nisu mogle preživjeti intenzivne plesne podije jazz.

Nema viška, nema konstrukcije, nema čekanja. Tijelo se više ne oblikuje za pogled, nego za kretanje – za ples, ulicu, noć. Haljine se skraćuju do koljena, struk pada nisko ili potpuno nestaje. Jazz noći traju predugo za steznike; haljine moraju izdržati dim, znoj i cugu zlatnih dvadesetih. Flapper estetika postaje vizualni dokaz nove ekonomske realnosti.

Uzrečica „no money, no waist“ gubi staro značenje: moda prestaje biti simbol statusa i postaje alat slobode. Kao što su flapperice rezale kosu i haljine da bi mogle plesati, mini suknja skratila je tkaninu kako bi produžila slobodu. Moda je ponovno pokret, a ne ukras.

Hemline index šapće ono što povijest viče: kad ekonomija pada, porubi rastu, a kad žene traže više prostora – suknje se skraćuju. Dužina nije mjera mo-

rala, nego trajna borba za glas. Mini suknja mala je revolucija na nogama: dokaz da stil nikada nije samo estetika, nego odgovor na svijet u kojem treba trčati, preživjeti i ići naprijed.

I zato mini nikada nije bila samo kratka – bila je brza.

Victoria's Secret i cijena savršenstva

San upakiran u ružičastu svilu – obećanje savršeno oblikovane, tihe i glatke ženstvenosti. Muški pogled na žene pretvoren u izlog donjeg rublja, parfema i kozmetike. Victoria's Secret, kulturni brend svijeta mode, prepoznatljiv po glamuroznim modnim revijama i zavodljivim „Anđelima“, prodao je ideju da se ženstvenost mora zaslužiti.

Nazvan po kraljici Viktoriji, snažnoj i odlučnoj vladarici Ujedinjenog Kraljevstva, brend od samog početka nosi ironiju u imenu. Viktorijina „tajna“ nije snažna i emotivna osobnost žene, niti intimno rublje, nego tijelo – poželjno samo ako je disciplinirano, vitko i besprijekorno.

Tvrtku su 1977. osnovali Roy Raymond i njegova supruga Gaye. Godine 1982. Victoria's Secret kupio je Les

Wexner, koji je brend ubrzo proširio po američkim trgovačkim centrima. Do početka 1990-ih tvrtka je imala oko 350 trgovina, ostvarivala prodaju od milijardu dolara i postala najveći prodavač donjeg rublja u Sjedinjenim Američkim Državama. Od 1995. modne revije Victoria's Secreta postaju njihov zaštitni znak i osvajaju svijet.

Na pistama su sjajili anđeli – ne nebeski, nego zemaljski, s krilima težima od očekivanja. Njihova tijela bila su mjerena, kontrolirana i dovedena do savršenstva koje je djelovalo nadljudski. Publika je gledala spektakl, no iza reflektora skrivala se teška istina: glad, pritisak i strah od gubitka mjesta pod svjetlima.

Modna revija bila je ritual. Godišnja misa ljepote.

Cijena savršenstva iza ogledala

Glazba, kristali, krila i hod koji nije dopuštao pogrešku. Seksualnost je bila koreografirana – precizna, hladna, bez prostora za slabost i bez stvarnog glasa.

Ta hipnoza senzualnosti počela je slabjeti kada se svijet počeo buditi. Žene su se počele pitati: za koga su ove modne revije zapravo? Znale su da je ljudsko tijelo razno-

vršno, nepravilno i stvarno. U tom je trenutku Victoria's Secret prvi put izgubio moć. Ne zato što čipka više nije bila lijepa, nego zato što je postala prazna – ideal bez duše, fantazija koja više nije odgovarala stvarnosti i više nije bila održiva.

Pokušaji promjene došli su prekasno. Nova lica, drugačije priče i inkluzivnost pokušali su zakrpati stare rane, ali publika je prepoznala površnost i neiskrenost. Ipak, duh starog brenda još uvijek lebdi među satenskim grudnjacima – kao sjećanje na vrijeme kada je žensko tijelo bilo proizvod, a ne realnost.

Victoria's Secret danas se bori vratiti izgublenu moć, oslanjajući se na nostalgiju i ljudsku potrebu za iskrenošću. Hoda po tankoj granici između fantazije i stvarne žene. Ostaje pitanje može li brend nastao iz muškog pogleda ikada u potpunosti naučiti govoriti ženskim glasom.

Jer prava tajna nikada nije bila u donjem rublju.

Bila je u slobodi – da se tijelo ne mora dokazivati. Nikome.

Ekonomija na vješalici

Modu se često doživljava kao umjetnost rezerviranu za viši sloj društva ili kao puku estetsku igru. No moda je mnogo više od toga – ona je duboko isprepletena s našom svakodnevicom. Od načina na koji percipiramo druge i izražavamo vlastiti identitet, pa sve do ekonomije, moda stalno reagira na svijet koji je okružuje.

Ekonomske prilike snažno oblikuju način na koji se odjeća proizvodi, prodaje i nosi, ali i način na koji potrošači razmišljaju o stilu, luksuzu i potrebi za kupnjom. Od razdoblja prosperiteta do gospodarskih kriza, ekonomija je oduvijek jedan od ključnih pokretača modnih promjena.

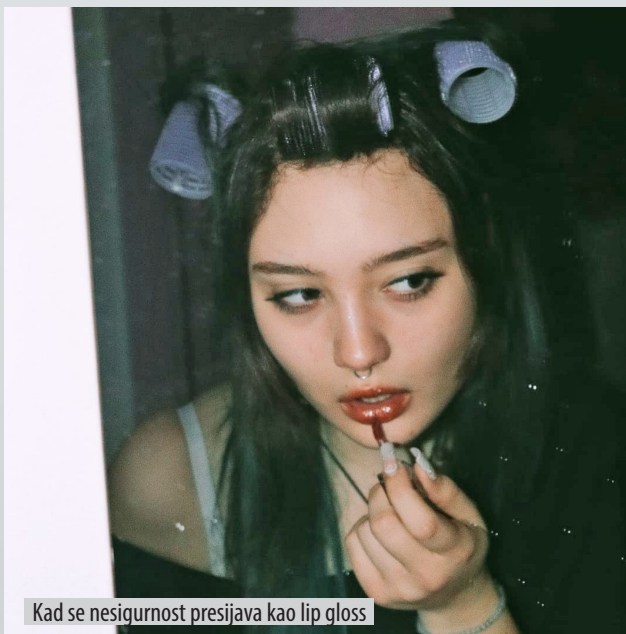
Krize i prosperitet ostavljaju trag ne samo u novčanicima, nego i na tkaninama, krojevima i trendovima.

Tijekom ekonomskih kriza prioriteti se neminovno mijenjaju. Jedan od najznačajnijih suvremenih primjera započeo je u Sjedinjenim Američkim Državama: financijska kriza 2007.–2008. uzrokovala je globalne gospodarske gubitke i trajno promijenila potrošačke navike. Kupci su počeli razmišljati dugoročnije, uvodeći pojam *cost-per-wear* – procjenu koliko jedan odjevni komad doista vrijedi kroz vrijeme nošenja, a ne samo kroz cijenu na etiketi.

Istodobno, tržište kozmetičkih proizvoda poput ruževa i sjajila za usne bilježi rast. Upravo takvi proizvodi predstavljaju oblik „malog luksuza“ – dostupnog zadovoljstva koje si ljudi mogu priuštiti i u nesigurnim vremenima. Jača i *second-hand* tržište, kao i interes za održivu modu. Odjeća se popravlja, prepravlja i reciklira umjesto da se neprestano zamjenjuje novom. Ekonomska nesigurnost potiče racionalnije odluke, ali istovremeno otvara prostor za kreativnost i inovaciju.

Promjene nisu vidljive samo u modi, nego i u *beauty* industriji. Čak i frizure postaju praktičnije, a naglasak se stavlja na tehnike koje zahtijevaju manje održavanja. Pojam „pristupačnog luksuza“ obilježila je tehnika *balayage*, nastala u Francuskoj 1970-ih godina. Naziv dolazi od glagola *balayer* – „pomesti“ ili „povlačiti potez“ – jer se boja nanosi slobodnim potezima kista. *Balayage* je stekao popularnost zbog prirodnog, osunčanog izgleda, ali i zbog praktičnosti: izrast nije naglašen, pa nisu potrebni česti posjeti frizeru. Upravo ta dugotrajnija, *low maintenance* estetika savršeno se uklapa u razdoblja ekonomske nesigurnosti.

U današnje vrijeme, obilježeno inflacijom i rastom troškova života, potrošači ponovno postaju oprezniji. Raste popularnost minimalističkih stilova, kapsulnih ormara i ulaganja u kvalitetne komade koji traju godinama. Sve se

Kad se nesigurnost presijava kao lip gloss

češće propituje odnos cijene, kvalitete i etičke proizvodnje, a vrijednost odjeće mjeri se šire od same marke ili trenda.

Moda, frizura i ekonomija neraskidivo su povezane. Svaka gospodarska promjena ostavlja trag – u krojevima, materijalima, trendovima i navikama potrošača. Dok krize potiču racionalnost i održivost, razdoblja prosperiteta

donose raskoš i eksperimentiranje. Moda tako postaje ogledalo društva: tihi, ali vrlo precizan pokazatelj ekonomskih i društvenih prilika vremena u kojem živimo.

Moda nikada ne laže: ona točno pokazuje koliko imamo, koliko se bojimo i koliko si slobode u tom trenutku možemo priuštiti.

Cijena brzine: što stoji iza brze mode

Brza moda, neizbježno prokletstvo suvremenog doba, označava neprestanu proizvodnju novih odjevnih predmeta. Mnogi brendovi izbacuju nove kolekcije čak i na tjednoj razini kako bi ostali „u koraku s vremenom“. Zavriri u vlastiti ormar i obrati pozornost na etikete – velika je vjerojatnost da većina tvoje odjeće pripada upravo brznoj modi. No zašto je to tako?

Trendovi se danas pojavljuju i nestaju munjevitom brzinom. Odjeća je jeftina i lako dostupna, a potreba za pripadanjem i prilagodbom društvu snažno utječe na naše potrošačke navike. Posljedica toga nije samo pretrpan ormar, nego i prekomjerna potrošnja koja oblikuje način na koji razmišljamo i živimo. Riječ je o pretjeranom iskorištavanju resursa koje stvara lažan osjećaj sigurnosti i zadovoljstva.

Prema Maslowovoj hijerarhiji potreba, ljudi najprije zadovoljavaju osnovne potrebe poput hrane i skloništa, a tek potom mogu uistinu uživati. Sličan je i evolucijski pogled: čovjek može „zastati i pomirisati cvijeće“ tek kada nema neposredne opasnosti. Kupnja zato često stvara kratkotrajan osjećaj ugone – ako nešto možemo kupiti i u tome uživati, stječemo dojam da su naše osnovne potrebe zadovoljene, iako je taj osjećaj prolazan. Upravo na toj iluziji počiva brza moda, koja naglašava brzinu, količinu i nisku cijenu, dok se kvaliteta i trajnost stavljaju u drugi plan. Privučeni novim trendovima, potrošači postaju sudionici sustava u kojem se kupuje radi trenutačnog zadovoljstva.

Prije nego što je brza moda postala globalni fenomen, odjeća se proizvodila četiri puta godišnje, u skladu s godišnjim dobima. Dizajneri su pažljivo planirali kolekcije jer je jedna neuspješna sezona mogla značiti kraj brenda. Modna industrija tada je nalikovala velikoj igri rizika – sve dok se nije pojavila Zara.

Zaru su 1975. osnovali Amancio Ortega Gaona i Rosalía Mera Goyenechea, a prvi je dućan otvoren u španjolskom gradu La Coruñi. Pojam *brza moda* prvi je put upotrijebljen u članku *New York Timesa* povodom otvaranja Zarinog dućana u Sjedinjenim Američkim Državama, uz rečenicu: „The latest trend is what we're after. It takes

15 days between a new idea and getting it into the stores.” Dok su dizajnerima dotad bili potrebni mjeseci za osmišljavanje i proizvodnju odjeće, Zara je za cijeli proces bilo dovoljno svega 15 dana – a danas čak i manje.

Ključ njihova poslovnog modela bile su tzv. *greige goods* – sirove, nedovršene tkanine koje su se, prema potrebi, brzo bojale i pretvarale u gotovu odjeću. Tako je Zara mogla u vrlo kratkom roku dizajnirati, proizvesti i ponuditi nove komade, prateći trendove gotovo u stvarnom vremenu.

Iako je Zara zauvijek promijenila modnu industriju, brza moda danas nosi ozbiljne posljedice. Neprestana proizvodnja stvara goleme količine tekstilnog otpada, odjeća se često nosi tek nekoliko puta, a radni uvjeti u tvornicama i zagađenje okoliša ostaju velik problem. Brza moda jest pristupačna i privlačna, ali potiče neodgovornu potrošnju.

Iako je započela kao inovacija koja je modu učinila dostupnom svima, danas se sve češće postavlja pitanje njezine održivosti. Budućnost modne industrije ovisit će o spremnosti da se uspori, poveća kvaliteta i preuzme odgovornost – prema ljudima, okolišu i vlastitim ormarima.

Ctrl+C, Ctrl+V

Dok gurmanski parfemi oblikuju tijela, moda oblikuje identitete. Nova viralna kombinacija na TikToku ponovno postaje uniforma naše generacije: Ctrl+C, Ctrl+V. Dolaze gotovi paketi identiteta – kupnjom odjevnog predmeta pod

hashtagovima *clean girl*, *old money* ili *coquette*, pronađeni na ekranu vlastitog mobitela, osigurava se pripadnost skupini. Paradoksalno, individualnost se danas najglasnije slavi, a rijetko se ikad oblačilo jednoličnije.

Copy-paste moda simptom je vremena u kojem je brzina važnija od identiteta. Brza moda brža je i od ptice trkačice: novi se komadi repliciraju iz dana u dan, trendovi se troše prije nego što stignemo odlučiti svidaju li nam se. Umjesto rizika, nudi nam se sigurna formula – Ctrl+C, Ctrl+V.

Možda kopiranje nikada nije bilo problem samo po sebi. Moda je poruka, odjeća je sredstvo, a dijalog je ne-

izbježan: reinterpretacija, inspiracija, citiranje prošlosti. Razlika je u mjeri i u svijesti. Kada kopiranje postane mehaničko, bez osobnog pečata, garderoba gubi narativ. Pretvara se u kostim bez priče.

A stil bez priče traje točno onoliko koliko i trend na *For You* stranici.

Možda najveći modni rizik danas nije biti drugačiji, nego se usuditi pitati: tko sam ja kad pritisnem Alt+F4?

Mitumba - druga ruka mode i prva linija otpada

Dok se trendovi mijenjaju brže nego godišnja doba, ormari se pune – i prazne – gotovo bez razmišljanja. No odjeća koju odbacimo ne nestaje, nego često započinje daleko i problematično putovanje.

Kako godišnja doba prolaze i novi trendovi dolaze, mnogi prilagođavaju svoj stil kako bi ostali moderni. Kako bismo oslobodili prostor za nove komade, stare odjevne predmete lako odbacujemo. Kupovati je jednostavno, a baciti još jednostavnije – no pitanje je gdje sav taj otpad završava.

Svaki se tjedan oko 15 milijuna komada odjeće iz Europe i SAD-a šalje u afričke zemlje, a jedno od glavnih središta te distribucije jest grad Mombasa u Keniji. Pojam *mitumba* na svahilijskom jeziku znači snop ili paket, a odnosi se na rabljenu odjeću koja u Afriku stiže kao donacija zapadnih zemalja, ponajviše kao posljedica pretjerane potrošnje. U prošlosti se takva roba nazivala i „Kafa Ulaya“, odnosno „roba preminulih u Europi“.

Mitumba ne obuhvaća samo rabljenu odjeću – često uključuje i potpuno nove, ali neprodane komade. Riječ je

o višku nastalom zbog prekomjerne proizvodnje modnih brendova i brzih, nepredvidivih promjena trendova. Ta se praksa u Africi pojavila već 1980-ih, u vrijeme kada je lokalna tekstilna industrija bila snažna, a visoke carine štatile domaće proizvođače. Međutim, početkom 1990-ih carine su snižene, što je dovelo do pada domaće tekstilne i odjevne industrije te naglog porasta uvoza rabljene robe. Lokalni proizvođači tada su se morali suočiti s konkurencijom kojoj nisu mogli parirati.

Mitumba je, s jedne strane, pridonijela propadanju lokalne industrije, ali je, s druge strane, otvorila nova radna mjesta u prijevozu i prodaji. Ti poslovi potiču ekonomsku aktivnost i omogućuju ljudima s ograničenim primanjima pristup modernoj odjeći. No postavlja se važno pitanje: je li povećani uvoz rabljene odjeće dugoročno koristan za afričke zemlje i njihovo stanovništvo?

Iako mitumba omogućuje dostupnost odjeće širokom krugu ljudi, velik dio robe koja dolazi u tonama loše je kvalitete. Često je oštećena, poderana ili potpuno neupotrebljiva, zbog čega ima vrlo kratak vijek trajanja. Takva se odjeća ne može prodati te brzo završava na otvorenim odlagalištima otpada, gdje nastaju golema brda smeća umjesto sustavne reciklaže.

Zbog nedostatka infrastrukture za zbrinjavanje tekstilnog otpada afričke zemlje sve češće postaju krajnja destinacija odjeće koja je u zapadnim državama već proglašena otpadom. Donacije se često povezuju s idejom kružnoga gospodarstva, no takvo se tumačenje sve češće dovodi u pitanje. Izrazi poput „dobrotvornost“, „recikliranje“ i „kružnost“ nerijetko prikrivaju činjenicu da se odjeća samo premješta s jednog tržišta na drugo, bez stvarne prerade ili ponovne uporabe.

Na taj se način problem tekstilnog otpada ne rješava, nego se prebacuje sa zapadnih zemalja na afrički kontinent. Umjesto slanja neiskoristive robe potrebna su rješenja koja uključuju odgovorniju proizvodnju, dulji vijek trajanja odjeće i ulaganje u lokalne sustave reciklaže. Tek tada možemo govoriti o doista održivom i pravednom pristupu – onome koji ne skriva problem pod etiketom donacije.

Mitumba nas uči da moda ne završava onoga trenutka kada je prestanemo nositi. Iza svake majice koju odbacimo stoji lanac posljedica koji često pogađa one koji problem nisu stvorili. Prava promjena ne počinje donacijom,

Otpad prerušimo u donaciju, a krivnju u tišinu

nego odgovornim izborima: kupovati manje, birati kvalitetnije i razmišljati o odjeći kao vrijednosti, a ne kao o potrošnoj robi. Tek tada moda može postati dio rješenja, a ne dio problema.

Moda, mirisi i trendovi mijenjaju se iz dana u dan, ali pritisci koji ih oblikuju ostaju isti: brzina, potrošnja i očekivanja koja se lijepe na žensko tijelo kao etikete. Od gurmanskih parfema koji žene pretvaraju u metaforične deserte, preko mini suknje koja je postala simbol bijega i slobode, do industrija koje su godinama prodavale savršenstvo – jasno je da moda nikada nije samo odjeća. Ona je ogledalo društva, ekonomije i načina na koji se vrijednosti prelamaju preko tijela.

U svijetu u kojem se identitet može kupiti pod hashtagom, a odjeća putuje tisućama kilometara samo da bi završila na tuđem otpadu, postaje očito da brzina ima cijenu. Ta se cijena ne mjeri samo novcem, nego i prostorom, dostojanstvom, okolišem i tišinom onih koji snose posljedice.

Moda ne nestaje kad je bacimo – ona samo mijenja adresu, a naša je odgovornost odlučiti hoće li pritom stvarati problem ili promjenu.

Zato se pravo pitanje ne tiče trenda, nego izbora. Ne onoga što nosimo, nego zašto to nosimo. Ne kako mirišemo, nego kome se pokušavamo svidjeti. Ne koliko kupujemo, nego koliko razumijemo lanac koji se nastavlja i nakon što odjeću odbacimo.

Tek kad prestanemo biti proizvođači i počnemo biti subjekti – žene koje biraju, a ne žene koje se prilagođavaju – moda može ponovno postati prostor slobode, a ne pritiska. Slobode da se krećemo, dišemo, mijenjamo, odbijamo i biramo. Slobode da budemo više od trenda, više od mirisa, više od kroja.

Jer tijelo nije izlog, identitet nije algoritam, a moda nije utrka.

Moda je priča – i vrijeme je da je ponovno ispričamo same.

Modni bonton - Kako biti svoj(a) i poštovati pravila

Piše: Lucija Poklepović

U školi, kao i u domu, odjeća govori mnogo o nama – često i prije nego što mi išta kažemo. Ona otkriva naš stil, osobnost i način na koji se odnosimo prema sebi i drugima. Iako nam se ponekad čini da pravila sputavaju kreativnost, ona zapravo postoje kako bi život u zajednici bio ugodniji, skladniji i uredniji. Zato je važno pronaći zlatnu sredinu između izražavanja vlastite osobnosti i poštovanja pravila prostora u kojem živimo i učimo.

Prije svega, odjeća treba biti udobna, funkcionalna i primjerena situaciji. U školi se krećemo, sjedimo, pišemo i aktivno sudjelujemo u nastavi, pa je važno da nas odjeća ne ometa. Također, potrebno je voditi računa o diskretnosti i birati odjeću koja nije previše prozirna, kratka ili provokativna. Takve kombinacije mogu biti sasvim u redu u slobodno vrijeme, no u školi i domu smatraju se neprimjerenima jer ne odgovaraju odgojno-obrazovnom okruženju.

Osim odjeće, vrijedi obratiti pozornost i na izgled lica. Pretjerani „full make-up look“, s intenzivnim sjenilima, debelim slojevima pudera i umjetnim trepavicama, često nije primjeren za školu ni za svakodnevni boravak u domu. Prirodniji izgled ili lagani make-up ostavljaju uredan dojam te pokazuju zrelost i poštovanje prema drugima.

U domu se posebna pozornost pridaje pravilima pristojnog odijevanja u zajedničkim prostorima. Iako je dom mjesto gdje se osjećamo opuštenije, važno je poštovati pravila – primjerice, da se na obroke ne dolazi u pidžami, kućnim papučama ili izrazito ležernoj odjeći. Obroci su zajednički dio dana i zahtijevaju osnovnu razinu urednosti i pristojnog izgleda, čime pokazujemo poštovanje prema ostalim učenicama i djelatnicima te njegujemo kulturu ustanove.

Pristojno odijevanje ne znači odricanje od vlastitog stila. Svoj identitet možemo izraziti kroz boje, jednostavne dodatke ili skladne kombinacije koje su uredne i nenametljive. Nije potrebno nositi skupu odjeću niti se pretjerano isticati kako bismo izgledali lijepo i primjereni – čista, uredna i jednostavna odjeća često ostavlja najbolji dojam.

Na kraju, naš stil može biti inspiracija drugima da se izraze na pozitivan način. I najjednostavnija kombinacija može postati posebna uz malo mašte i osobnog pečata. Biti svoj(a) i poštovati pravila nije nemoguća misija – potrebna je samo doza kreativnosti, razumijevanja i dobre volje.

Intervju s razlogom

Piše: Marijeta Slavić

Kad se spakiraju snovi u jedan kofer i krene put većeg grada, svaka naša domska učenica nosi u sebi malu dozu hrabrosti, malo nostalgije i puno želje da izgradi svoju budućnost. One su djevojke koje su odlučile zakoračiti iz sigurnosti obiteljskog doma i otvoriti nova poglavlja – u učionicama, na hodnicima doma, u prijateljstvima koja tek nastaju.

U rubrici „Intervju s razlogom“ upoznajemo njihovu svakodnevicu: kako izgleda život daleko od roditelja, što ih gura naprijed kad zatreba snage, čemu se nadaju i kakve male pobjede skupljaju iz dana u dan.

Njihove priče podsjećaju nas da odrastanje nije sprint, nego hrabro, ponekad i smiješno nesavršeno putovanje, prepuno izazova koji nas mijenjaju nabolje. Ovo je prilika da ih čujemo, razumijemo i s njima slavimo taj veliki korak – jer svaka od njih već sada jest priča vrijedna divljenja.

Anđela Roić – djevojka koja otvara vrata debate i svijeta

Kad upoznate Anđelu Roić, brzo shvatite da pred vama stoji netko tko od srednje škole ne očekuje da joj otvori vrata – ona ih sama otvara, široko i odvažno. Trećašica Prirodoslovne škole Split, smjer prirodoslovna gimnazija, već je od prvog razreda zakoračila u svijet debate i od tada ne prestaje nizati izazove, uspjehe i putovanja. Umjesto da samo sluša o argumentima, ona ih gradi, brani i pretvara u prilike koje je vode od Zagreba do Praga, a uskoro i do New Yorka.

U ovom razgovoru otkriva kako izgleda put mlade debitantice koja je u debatnom klubu pronašla puno više od natjecanja – pronašla je samopouzdanje, prijateljstva, hrabrost da javno misli i govori, ali i spremnost da se uhvati u koštac s ozbiljnim temama. Dok marljivo trenira argumente, već sprema i svoje sljedeće velike korake: studij medicine i želju da jednog dana znanje i iskustvo debate prenese mlađima.

Ovo je njezina priča – priča o glavi punoj misli, koferu punom uspomena i srcu koje se ne boji ni najvećih pozornica.

Koja si škola i razred?

Sada sam u trećem razredu Prirodoslovne škole Split, smjer prirodoslovna gimnazija.

Kako i kada si se uključila u debatni klub?

U debatni klub Prirodoslovne uključila sam se već u prvom razredu. Debatni klub bio je jedan od razloga zašto sam upisala baš ovu školu – o njemu sam čula još u osnovnoj i činilo mi se zanimljivo. Nakon par tjedana sudjelovala sam na prvom natjecanju za početnike koje se održavalo u Zagrebu. Profesorica je smatrala da ćemo najbolje naučiti ako debatiramo, a ne samo slušamo formu.

Što je debata, koje su njezine karakteristike i čemu služi?

Debatu bih opisala kao argumentirano prikazivanje pozitivne i negativne strane neke situacije. Forma je prilično složena, a jedna debata traje više od sat vremena. Za razradu slučaja potrebno je desetak sati istraživanja i slaganja argumenata. Debata pomaže kritičkom razmišljanju, javnom govoru, snalažljivosti i samopouzdanju.

Što ti je bila najveća trema na početku bavljenja debatnom i kako si je pobijedila?

Najveći izvor treme pred natjecanjem bio je strah da ću iznevjeriti ekipu i da ćemo zbog mene izgubiti. No, s vježbom smo bolje funkcionirali kao ekipa i međusobno si pomagali, pa je svakim natjecanjem sve lakše.

Na kojim si aktivnostima i natjecanjima do sada sudjelovala?

Sudjelovala sam na NEWB Open u Zagrebu (natjecanje za početnike), dva puta na županijskom natjecanju iz

Međuzupanijsko natjecanje, Split

Predavanje za početnike u debati, Prirodoslovna škola Split

debata, MIOC MDK kupu, WS Open u Zagrebu, Prague Spring Open (svjetsko natjecanje u Pragu) i u prosincu idemo na WHO (Winter Holiday Open, svjetsko natjecanje u Zagrebu).

Koju bi lekciju iz debate ponijela sa sobom i u život izvan škole?

Pogotovo sada kad putuješ, predstavljaš školu i upoznaješ mlade iz cijelog svijeta – da se treba truditi i da se ustrajnost uvijek isplati.

Što najviše voliš kod debate?

Debata mi je puno pomogla u samopouzdanju i tu sam se pronašla. U debati imam situaciju o kojoj znam

Govor na simuliranoj sjednici Hrvatskog sabora

Hrvatska kuća Europskog parlamenta, Zagreb - natjecanje WS open

gotovo sve i moram uvjeriti sudca da je baš ono što ja ili moja strana govori točno. Osim toga, stekla sam mnogo dobrih prijatelja i sazrela kao osoba.

Debata mi je pružila i prilike za putovanja: osim čestih izleta u Zagreb, imali smo besplatan tjedan dana u Pragu, u siječnju tjedan dana debatne razmjene sa Slovenijom, u veljači predstavljamo Hrvatsku na Model UN (simulirana sjednica Ujedinjenih naroda) u New Yorku, a nakon toga slijedi razmjena s Turskom i Italijom. Za debatu treba puno raditi i ponekad je teško balansirati školu, sport i treninge, ali definitivno se isplati.

Imaš li neku rutinu ili ritual prije nastupa?

Posebne rutine nemam, ali svi se prije natjecanja sređujemo „tip-top“ da izgledamo dobro, što pomaže i koncentraciji i rezultatima.

Kakav je bio tvoj put do plasmana za svjetsko natjecanje?

Za plasman na svjetska natjecanja ekipu bira HDD, Hrvatsko debatno društvo, na temelju uspjeha ekipe, aktivnosti u projektima i natjecanjima te individualnih bodova. U Pragu sam bila najbolja govornica Hrvatske delegacije.

Kako uspijevaš uskladiti debatu, školu i sport?

Za sve stići treba se dobro organizirati i fokusirati na ono što radiš – ako stalno misliš na sve što trebaš napraviti, ništa neće biti kvalitetno. Idem korak po korak.

Turnir MDK - MIOČKI debatni klub

Što bi poručila učenicama koje razmišljaju priključiti se debatnom klubu, ali misle da „nisu dovoljno dobre“?

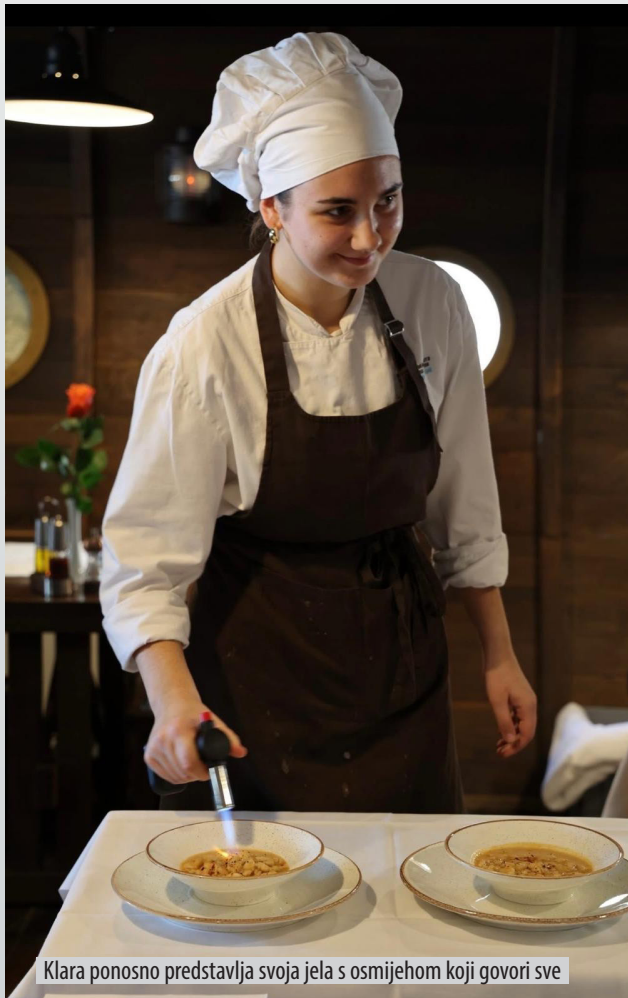
Za debatu ne treba imati posebne predispozicije – sve se postiže trudom i dobrom voljom. Svima preporučujem debatu, ali moraju biti spremne dati puno da bi dobile puno.

Gdje vidiš sebe za pet ili deset godina i hoće li ti debatne vještine pomoći?

Nakon srednje ne planiram se baviti politikom jer želim studirati medicinu. Debata mi je pružila prilike za iskazivanje i jačanje životopisa. Iako nema debate nakon srednje, mogu položiti sudački ispit i postati sudac te mentor mlađim učenicima naše škole i debatnog kluba.

Klara Tomičić - djevojka koja svoje snove kuha na laganoj vatri

Ovoga puta razgovaramo s Klarom Tomičić, učenicom 2. razreda Turističko-ugostiteljske škole, smjera kuhar. U Split je stigla iz mirnog Zagvozda, mjesta koje nosi toplinu obitelji, poznate puteve i ljude koji je podržavaju. Iz velike, uvijek vesele obitelji ponijela je i ono što je od prvog dana odlikovalo: prirodnu radost, sposobnost da u svemu pronade nešto dobro i onu tihu upornost koja polako, ali sigurno gradi snove.

Klara ponosno predstavlja svoja jela s osmijehom koji govori sve

Opiši sebe u tri riječi.

Tvrdoглаva, iskrena i odgovorna.

Što ti u domu najviše nedostaje iz obiteljskog života, a što ovdje najviše voliš?

Najviše mi nedostaje obitelj, ne vidim ih po pet dana. Telefonski razgovori ne mogu to nadoknaditi. Nedostaju mi naše filmske večeri. U domu volim kad se navečer okupimo u sobi i svatko prepričava svoj dan.

Što voliš jesti i pripremati?

Teško pitanje jer sve volim jesti! Ako baš moram izdvojiti – pašticada.

Kuhaš li kod kuće?

Pa i ne baš, jer majka sve kuha po svom i ne dopušta mi da se miješam. Ja uskačem kad ona nema ideju što bi kuhala.

Zašto si izabrala zanimanje kuhar?

Oduvijek me zanimalo kuhanje i jedino sam u tome sebe vidjela.

Tko ti je uzor u kuharstvu?

Nemam nekoga tko me potpuno zadivio, ali volim kako moja mama kuha. Uvijek napravi nešto ukusno, čak i kad nema vremena. Obožavala sam gledati i baku kako priprema tradicionalna jela – uz svako se vezala neka priča.

Mala runda za osmijeh

Novi školski predmet: Kako preživjeti ponedjeljak ili Umjetnost sladoledologije? – Kako preživjeti ponedjeljak.

Supermoć za dom: teleport do blagovaonice ili utišavanje budilice na tjedan dana? – Teleport do blagovaonice.

Soundtrack tvojih snova: brzi pop hit ili filmska melodija? – Brzi pop hit.

Voliš li ići u školu?

Škola kao škola – nikad je nisam posebno voljela. Ali pruža mi mogućnosti da puno naučim i zato se trudim.

Kako izgleda tvoj idealni školski dan – onaj koji završi s osjećajem „Bravo ja!“?

Probudim se bez „nereda u glavi“, na nastavi sam prisutna, trudim se. Barem jedan razgovor me nasmije. Napravim nešto što dugo odgađam. Najvažnije – da tijekom dana ne izgubim sebe.

Škola ti nudi i izvrsne uvjete i radionice s poznatim kuharima. Što ti je u svemu tome najzanimljivije?

Najviše volim radionice s poznatim kuharima – pri-like da učimo od njih uživo. Organiziraju se i radionice izvan Hrvatske, a na njih svakako želim otići.

Klara na natjecanju Grand Gourmet pažljivo slaže tanjure dosavršenstva

Sudjelovala si na XI. festivalu Grand Gourmet i osvojila prvo mjesto. Kako si birala meni za natjecanje?

Uz pomoć profesora kuharstva. Oboje smo imali ideje pa smo ih uskladili i osmislili meni u tri slijeda. Ispalo je dobitno!

Pripremala sam:

- *Posoljeni zrak* (hladno predjelo)
- *Vatrene kozice* (toplo predjelo)
- *Pijana hobotnica* (glavno jelo)
- *Malo slatkoga* (desert)

Imala si priliku pokazati svoje kuharsko umijeće na nedavnom školskom putovanju u Austriju. Kako je to izgledalo?

Bio je to prijateljski posjet školi u Semmeringu, i to upravo u vrijeme adventa. Iz naše škole sudjelovala su četiri učenika i četiri nastavnika, a u Austriji smo boravili pet dana. Bili smo smješteni u ugodnoj, gotovo obiteljskoj kući s pogledom na prekrasnu skijašku stazu.

Boravak u Austriji bio mi je toliko lijep da bih ga bez razmišljanja produžila barem još tjedan dana. Osim kuhanja, obilazili smo dvorce, posjetili Muzej svinja, uživali u adventskom ugođaju i kušali razne punčeve, a poseban dojam na mene ostavio je Muzej čokolade sa svojim neobičnim okusima i bojama.

Imali smo priliku kuhati za roditelje učenika tamošnje škole. Za večeru na kojoj je bilo pedesetak ljudi pripremali smo juhu od bakalara, kozice s grahom, teleće kotlete s pireom od artičoka te rekonstruirali splitsku tortu. Po njihovim oduševljenim reakcijama na naša jela shvatili smo koliko je cijelo to iskustvo bilo vrijedno.

Sanjaš li velike snove ili ih gradiš u malim koracima?

U malim koracima. Ne volim prevelika očekivanja da se poslije ne bih razočarala.

Brza ili-ili runda

Učenje sama ili u društvu? Sama jer mi treba mir.

Slatko ili slano? Više volim pripremati slana jela. Slatka volim – kad ih drugi pripreme.

Učenje rano ujutro ili kasno navečer? – Rano ujutro.

Priroda ili gradske ulice? – Priroda.

Druženje u zajedničkim prostorijama ili tiho popodne u sobi? – Tiho popodne u sobi.

Fakultet u svojem gradu ili nova avantura? – Nova avantura.

Kad razmišljaš o budućnosti - vidiš li se bliže domu ili u nekom novom gradu?

Nisam puno razmišljala, ali čini mi se – bliže domu. Vidim se u nekom svom objektu, možda čak i restoranu.

Što bi voljela da tvoje buduće „ja“ zna o tebi danas?

Da se trudim, iako možda ne izgleda tako. Da imam više misli, strahova i želja nego što pokazujem. Da mi je stalo do ljudi i malih stvari.

Klara s kolegicom iz škole

Posoljeni zrak

Sastojci:

- 120 g fileta brancina
- 2 g mljevenog papra
- 100 g soli
- 100 g šećera
- ružmarin i timijan (po potrebi)
- ½ limuna
- ½ naranče
- 30 g crnih maslina (bez koštica)
- 20 g jabuke Granny Smith
- 30 g ABC sira
- maslinovo ulje
- 120 g kruha

Postupak:

Pomiješajte sol i šećer u omjeru 1 : 1. Dodajte papar, sitno sjeckani ružmarin i timijan te naribanu koricu limuna i naranče. Dobro promiješajte.

File brancina položite na tanjur tako da je meso gore, a koža dolje. Prekrijte ga pripremljenom mješavinom i ostavite u hladnjaku oko 3 sata. Nakon toga ribu izvadite i isperite pod mlazom hladne vode.

Masline izmiksajte s ABC sirom i malo maslinova ulja u glatku pastu. Poslužite uz tanko narezanu ribu, jabuku i kriške kruha.

Vatrene kozice

Sastojci:

- 300 g očišćenih kozica
- 300 g kuhanog bijelog graha
- 35 ml ekstra djevičanskog maslinova ulja
- 2 češnja češnjaka
- 1 žlica koncentrata rajčice
- 1 ljutika
- ½ žličice čili praha ili nekoliko kapi Tabasca
- sol i papar po želji

Postupak:

U maslinovo ulje dodajte sitno sjeckanu ljutiku, koncentrat rajčice i čili. Umiješajte sol, papar i naribani češnjak.

U marinadu dodajte kozice i ostavite da odstoje 15 minuta. Zatim sve prebacite u zagrijanu tavu, dodajte grah i pirajte 4–5 minuta, dok se kozice ne ispeku i okusi ne sjedine. Po potrebi dodatno začinite i poslužite uz svježe začinsko bilje.

Pijana hobotnica

Sastojci:

- 1,25 kg očišćene hobotnice
- 800 g krumpira (oguljenog i narezanog na ploške)
- 2 dl crnog vina
- 1 dl maslinova ulja
- 200 g šarlota
- 2 režnja češnjaka
- 2–3 lista lovora
- 1–2 grančice ružmarina
- sol i papar po potrebi

Postupak:

U veći lonac stavite na komade narezanu hobotnicu, krumpir, šarlotu, češnjak, lovor i ružmarin. Prelijte maslinovim uljem i vinom te začinite solju i paprom. Kuhajte na laganoj vatri dok hobotnica i krumpir ne omekšaju, a umak se lijepo poveže. Poslužite toplo.

Malo slatkoga

Sastojci:

- 75 g datulja
- 100 g badema
- 1 žličica kokosova ulja
- 3 žlice chia džema od šljiva
- 175 g tamne čokolade
- 200 g milerama
- 1 žlica meda
- maline i borovnice za ukras

Postupak:

Datulje kuhajte 5 minuta da omekšaju, ocijedite ih i sameljite. Bademe također sameljite pa ih pomiješajte s datuljama i kokosovim uljem. Smjesu utisnite u dno i stranice kalupa (do visine oko 2 cm).

Premažite podlogu džemom. Mileram pomiješajte s medom, dodajte otoplenu čokoladu i rasporedite preko džema. Stavite u zamrzivač da se stisne.

Prije posluživanja ukrasite borovnicama i malinama – jer i desert voli lijep outfit.

Budi svoj, i to je već umjetnost - razgovor s profesorom Dominikom Dubokovićem

Piše: Barbara Mandlbaum

Dominik Duboković, magistar edukacije likovne kulture i likovnih umjetnosti te dobitnik Rektorove i Dekanove nagrade za najboljeg studenta, danas radi kao profesor likovne kulture u osnovnim školama na Hvaru. Upravo je zato posebno blizak mnogim našim učenicama koje dolaze s Hvara – jer im je bio učitelj, mentor i poticaj još u osnovnoškolskim danima. Razgovarali smo s njim o umjetnosti, kreativnosti, odrastanju i porukama koje želi prenijeti mladima.

Put prema umjetnosti - Od slikarskog dizajnera do profesora koji razumije mlade

Profesor Duboković završio je Školu likovnih umjetnosti i Umjetničku akademiju u Splitu. Kaže da je od uvijek znao da će se baviti umjetnošću i da tu nikada nije bilo sumnje. Srednju školu i akademiju pamti kao jedno od najljepših razdoblja života, kojem bi se, kako kaže, rado vratio.

„Osnovna škola ostala mi je u dosta traumatičnom sjećanju. Razlog tome bio je moj fizički izgled. Nisam bio kao drugi – ni izgledom, ni stavom, ni načinom razmišljanja.“ No dolaskom u srednju školu sve se promijenilo. „U Školi likovnih umjetnosti u Splitu mogao sam biti ono što jesam. Bio sam dio skupine individua koje funkcioniraju kao jedno. Tamo se nikome ne moraš opravdavati.“

Izgled, stil i ono što stvarno poručujemo svijetu

Na pitanje o važnosti fizičkog izgleda, profesor Duboković naglašava da on nije samo pitanje statusa, nego i poruke koju šaljemo drugima.

„Kakvu poruku šaljemo ako nosimo odjeću punu logoa? Tko prepoznaje kvalitetu, prepoznat će je i bez natpisa. I s manje novaca može se izgledati odlično – sve ovisi o karakteru i osjećaju za estetiku i stil.“

Kad škola postane mjesto gdje smiješ biti ono što jesi - Likovna grupa - mjesto za svakoga

U školi u kojoj radi vodi i likovnu grupu, otvorenu za sve učenike, bez obzira na razinu talenta. Smatra da svatko može pridonijeti na svoj način.

„Suludo mi je da netko određuje koliko je netko talentiran. Na likovnoj grupi ne bavimo se samo crtanjem – radimo dekoracije, instalacije, razne projekte. Najvažnije je da se učenici družu, da im je zabavno i da se osjećaju prihvaćeno.“

Kad stubište postane put svjetla - božićna instalacija učenika likovne grupe

Kreativnost se ne čeka, ona se trenira

Profesor Duboković smatra da kreativnost nije rezervirana samo za odabrane.

„Talent je ono s čime se radamo, ali on vrijedi samo pet posto. Bez rada ne vrijedi ništa. Kreativnost je stvaralaštvo – svakodnevni rad koji vodi nečemu novom. Ona se može otkriti i razvijati u bilo kojoj životnoj fazi, a jako ovisi o okruženju: školi, prijateljima i obitelji.“

Izazovi i strahovi

Iako je uspješan u svom poslu, priznaje da mu nije

uvijek lako. Osim rada u školi, bavi se i kuriranjem izložbi kao kustos.

„Najteže mi je govoriti na otvorenjima izložbi. Imam veliku tremu i strah od javnog nastupa. Upravo je to moj najveći izazov – izlazak iz zone komfora i suočavanje sa strahovima.“

Umjetnost, kritika i samokritičnost

Govoreći o izazovima u karijeri, ističe važnost samokritičnosti.

„Ne treba živjeti od tuđeg mišljenja. Najvažnije je što ti misliš o sebi i svom radu. Ako si uvjeren da je nešto savršeno, to nije dobro – uvijek može bolje. Stvaralaštvo je proces u kojem svaki put napraviš nešto novo i bolje.“

Zašto je poruka važnija od savršenog crteža?

Njegov najveći cilj kao umjetnika jest prenijeti poruku.

„Dokazivanje talenta mi je nepotrebno. Umjetnost je misaona radnja – ako ne pošaljemo poruku, ostajemo na površini. Koncept, ideja i misao važniji su od samog lijepog crteža.“

Misija nastavnika - profesor koji ne traži kopije, nego drugačije poglede

Kao nastavnik, želi približiti umjetnost svima.

„Ne moraju svi voljeti umjetnost i to je u redu. Moj je cilj potaknuti učenike na razmišljanje i kreativnost. Onaj manji dio razreda koji napravi nešto drugačije – to me najviše veseli. Ako sam i malo pridonio njihovom putu, to mi je najveća nagrada.“

Poruka učenicima - slušaj sebe, ne publiku

„Ne slušajte druge kada vam govore je li nešto za vas ili nije. Slušajte svoj unutarnji glas. Budite svoji i autentični – u izgledu, u razmišljanju i u životu.“

Na samom kraju, profesor Duboković opisao se u tri umjetničke riječi: **perspektiva, modernizam i futurizam.**

„Ne predaje učitelj ono što želi, ne predaje učitelj ono što zna, učitelj predaje ono što jest.“

Razgovor s Dominikom Dubokovićem ostavlja dojam susreta s toplim, iskrenim i poticajnim nastavnikom koji vjeruje u mlade. Njegov put i njegove poruke podsjećaju da umjetnost nije rezervirana samo za galerije, nego je dio svakodnevnog života – u razmišljanju, hrabrosti i autentičnosti. Upravo zato mnogim učenicama ostaje u sjećanju kao profesor koji ne uči samo likovnu kulturu, nego i povjerenje u sebe.

Portret u riječima i svjetlu

Iz kista i pera dugogodišnje suradnice Poleta, slikarice i maturantice Antonele Knežević, rodila se umjetnička priča o Majci Terezi – tihoj snazi koja nadahnjuje i ostavlja trag u srcima svih nas.

Mir započinje osmijehom

Živimo brzo. Prebrzo. Dani nam prolaze između obaveza, ekrana i vijesti koje rijetko donose mir. Dok listamo društvene mreže i čitamo naslove ispunjene nasiljem, podjelama i strahom, u nama se gomilaju nemir i tjeskoba. U takvom svijetu lako je povjerovati da su problemi veći od nade.

No svijet se ne mijenja velikim riječima, nego malim djelima.

Često smo usmjereni na vlastite poteškoće, noseći ih kao najveći teret. Zaboravljamo pritom da postoje ljudi kojima nedostaje ono što mi uzimamo zdravo za gotovo – dom, hrana, sigurnost i prilika. Upravo susret s drugima pomaže nam shvatiti koliko su naši problemi relativni i koliko snage ima jednostavna ljudska blizina.

Jedan od najsnažnijih primjera takvog života jest Majka Terezija. Rođena je 26. kolovoza 1910. u Skoplju, u albanskoj obitelji. Već kao mlada djevojka osjetila je poziv da svoj život posveti Bogu i najsiromašnjijima. Napuštajući dom, odlazi u Indiju, gdje započinje svoje poslanje među bolesnima, napuštenima i zaboravljenima.

Godine 1950. osnovala je red Misionarki ljubavi, čija je misija bila jednostavna, ali snažna – služiti najsiromašnjijima među siromašnima. Majka Terezija nije ostajala iza zidova samostana; izlazila je na ulice, dodirivala rane, hranila gladne i pružala dostojanstvo onima koje je društvo odbacilo. Njezino djelovanje temeljilo se na uvjerenju da svaka osoba ima jednaku vrijednost, bez obzira na bolest, siromaštvo ili podrijetlo.

U svijetu koji nas često uvjerava da vrijedimo onoliko koliko imamo, Majka Terezija podsjećala je da vrijedimo onoliko koliko dajemo. Njezino geslo, „Služiti siromašnima da bi se služilo životu“, i danas nosi snažnu poruku. Ljubav, prema njezinu shvaćanju, nije bila osjećaj, nego odluka i čin.

Ne možemo svi učiniti velike stvari. Ne možemo promijeniti cijeli svijet. Ali možemo promijeniti nečiji dan. Osmijehom. Riječju podrške. Malim djelom dobrote. Upravo u tim malim trenucima rađa se mir – onaj koji ne dolazi izvana, nego iznutra.

Zato nemoj čekati savršene uvjete ni veliku priliku. Počni tamo gdje jesi. Pogledaj oko sebe i učini ono malo što možeš – ali s puno ljubavi. Jer, kako je Majka Terezija rekla:

„Nismo svi stvoreni da činimo velike stvari. Ali možemo činiti male stvari s puno ljubavi.“

I zapamti: mir ne počinje promjenom svijeta.

Mir započinje osmijehom.

AI zna sve - ali misliš ti!

Ilustracija: Iva Perišić

Umjetna inteligencija odavno je dio naše svakodnevice. Nalazi se u mobitelima, prijenosnim računalima i školskim obvezama, često neprimjetna, ali stalno prisutna. Generativna umjetna inteligencija (GenAI) pomaže u pisanju, učenju, istraživanju, planiranju i razvoju ideja. Ipak, ključno je pitanje kako se koristi.

AI u svakodnevici - pametni pomagač, a ne zamjena za mozak

Među srednjoškolcima se najčešće koriste sljedeći alati:

- ChatGPT – za objašnjavanje gradiva, izradu nacrtu sastava, ponavljanje i organizaciju učenja
- Perplexity – za brzo informiranje uz navođenje izvora, osobito pri izradi seminarskih radova
- NotebookLM – za učenje iz vlastitih materijala poput skripti, PDF-ova i bilježaka
- Meta AI – za kratke odgovore i kreativne sadržaje unutar društvenih mreža
- Canva AI – za izradu plakata, prezentacija i vizualnih materijala
- DALL·E – za stvaranje ilustracija prema tekstualnom opisu

Kako započeti? Pet praktičnih koraka

1. Jasno definiraj cilj

Prije korištenja AI alata važno je znati što želiš postići – učiš li, ponavljaš, pišeš ili tražiš ideju. Jasno postavljeno pitanje donosi korisniji odgovor.

2. Postavljaljaj precizne upite

Rezultat ovisi o kvaliteti upute. Umjesto općenitih zahtjeva, koristi konkretne i jasne formulacije. Na primjer, umjesto „Napiši sastav“, učinkovitije je zatražiti plan sastava za određenu temu i razred.

3. Provjeri dobivene informacije

Iako su AI alati korisni, nisu nepogrešivi. Dobivene podatke treba provjeriti i usporediti s udžbenicima i pouzdanim izvorima. AI treba biti početna točka, a ne konačni autoritet.

4. Doradi i prilagodi sadržaj

Tekst koji nudi umjetna inteligencija zahtijeva osobnu doradu. Vlastiti stil, primjeri i razmišljanja čine razliku između kopije i znanja.

5. Koristi AI kao podršku, ne kao zamjenu

Kada AI preuzima sav posao, učenje izostaje. Kada služi kao pomoć, proces postaje učinkovitiji i smisleniji.

Može - ali ne smije umjesto tebe

AI može:

- pojednostaviti objašnjenje gradiva,
- pomoći u organizaciji vremena i obveza,
- ponuditi ideje i inspiraciju.

AI ne bi trebao:

- pisati radove koji se predaju kao vlastiti bez razumijevanja sadržaja,
- zamijeniti mišljenje i kreativnost,
- služiti kao izgovor za neispunjavanje obveza.

Umjetna inteligencija može biti vrijedan saveznik u učenju, ali samo ako ostane u ulozi alata. Može ubrzati pristup informacijama, ali ne može razmišljati umjesto učenika.

U vrijeme brzih odgovora prava pamet nije u brzini klika, nego u sposobnosti razmišljanja. A to je vještina koja nikad ne izlazi iz mode.

Pamet u ruke, klik pod kontrolom – i znanje ostaje u glavi.

Rez! Filmsko ljeto u Fužinama

Piše: Lucija Zovko

Kamere! Svjetla! Akcija! Vrijeme je za filmski kamp u Fužinama – savršenu kombinaciju društva, zabave i, naravno, filma. Kamp pruža edukacijski program u kojem mladi mogu naučiti osnove filmske umjetnosti te snimiti svoj originalni kratkometražni film uz pomoć prvoklasnih hrvatskih redatelja, naših dragih mentora.

Ovo pravo malo blago dosad se održavalo u Kraljevici, Staroj Sušici i Fužinama. Do sada je kamp pohađalo više od tisuću sudionika u dobi od dvanaest do sedamnaest godina. Jedina mu je zamjerka to što traje samo jedan tjedan. Za ovo nevjerojatno iskustvo zaslužan je Hrvatski filmski savez.

Imali smo mogućnost odabrati radionice koje želimo pohađati: radionicu animiranog, igranog, dokumentarnog i eksperimentalnog filma te radionicu videospota. Ja sam odabrala eksperimentalni film. Riječ je o vrsti filmskog izraza koja briše tradicionalne tehnike, potiče kreativnost i osobni izričaj te često zbunjuje publiku. Moglo bi se reći da je najuspješniji eksperimentalni film onaj koji nitko ne razumije, a svi se prave da je nevjerovatan.

No, vratimo se na početak. Putovanje je započelo dugom i neugodnom vožnjom autobusom do Zagreba, a zatim okupljanjem na parkiralištu Velesajma. Bio

je to prvi susret filmskih entuzijasta i zaljubljenika u kazališnu umjetnost. Svi smo iskoračili iz svoje zone udobnosti, što smo pokušavali prikriti sramežljivim pogledima.

U autobusu sam se hrabro predstavila djevojci koja je sjedila iza mene. Imala je prekrasnu kosu s mnogo plavih pramenova, ekstravagantan stil i upečatljive istočnjačke crte lica. S osmijehom je rekla da se zove Elena.

Fužine – okružene planinama, jezerom i šumom u kojoj se drveće proteže u nedogled – označile su početak naše avanture. Voditeljice su nas rasporedile po sobama. Meni je pripala soba s dvije osnovnoškolke. Pao mi je mrak na oči i već sam počela planirati bijeg. Spuštene glave ušla sam u skućenu sobu, smišljajući načine kako izbjeći svoje nove cimerice. No vrlo brzo raspršile su sve moje strahove i sumnje: jedna od djevojaka bila je, kao i ja, zaljubljenica u kazališnu umjetnost i članica dramske skupine u Zagrebu.

Službeno upoznavanje sudionika kampa odvijalo se tako da su nas voditeljice poredale u dvije linije. Rotirali smo se, rukovali i jedni drugima govorili nekoliko zanimljivih činjenica o sebi. Tada sam zapazila Magdalenu i Ninu. Nina me pitala idem li na radionicu eksperimentalnog filma, a kada sam potvrdila, s

oduševljenjem je rekla da se raduje zajedničkom radu. Tako smo postale trio koji se neprestano smije i zablavlja.

Na prvoj radionici sjedila sam pokraj plavookog Zagrepčanina koji je na moj samopouzdan osmijeh odgovorio drskim pogledom, odmjeravajući ljude u prostoru. Mentorica nam je bila redateljica Sara Alavanić. Tijekom predstavljanja plavooki je rekao da se zove Vid, da obožava fotografirati, snimati i montirati filmove, da mu je najdraži redatelj Quentin Tarantino, a najdraži film *Fight Club*.

Ja sam se predstavila kao zaljubljenica u glumu i članica dramske skupine u GKM-u Split. Kao najdražeg redatelja navela sam Arija Astera, a film *Gummo*. Ispostavilo se da je to i mentoričin najdraži film. Magdalena i Nina rekle su da obožavaju ratne filmove te da ih najviše vole gledati s očevima. Magdalena je dodala da i ona voli Tarantina, ali samo kada njegove filmove gleda ilegalno, te je drsko osudila Vida što ga javno podržava.

U skupini je bila i Lana, djevojka koja je od Hrvatskog filmskog saveza dobila poziv za sudjelovanje i plaćeno putovanje kao nagradu. Svi su na mene ostavili dojam da su došli u kamp s jasnom vizijom i punom opremom. Osjećala sam se neugodno i nespremno te sam u jednom trenutku zaboravila sve što sam naučila na prijašnjim tečajevima.

Srećom, prvi sat bio je posvećen osnovama. Iako je nekima bio dosadan, početnicima je bio iznimno koristan. Radionica je bila prilagođena polaznicima svih razina znanja. Kroz zanimljive vježbe dodatno smo se upoznali, a mentorica je majeutičkom vještinom iz nas izvlačila najbolje.

Zajedničko gledanje filma svake večeri bila je obavezna aktivnost koja je povezivala sve žanrove i radionice. Prvi film koji smo gledali bio je *Jojo Rabbit*.

Nakon projekcije strastveno smo iznosili

svoja mišljenja i detaljno analizirali filmske elemente. Osjećala sam se izvrsno u društvu mladih, talentiranih zaljubljenika u film.

Bilo je vremena i za šalu. Jedna djevojka iz radionice animiranog filma smjestila je spačku Vidu – onom drskom plavookom Zagrepčaninu. Uvjeravala ga je da su bili u romantičnoj vezi s neromantičnim završetkom i da je najbolji poklon koji joj je ikada dao bio... smrznuti grašak. Vid ju je zbunjeno gledao, a zatim joj iz zezancije doista poklonio smrznuti grašak. Tako je naša mala filmska ekipa dobila ime – Grašak geng.

Sljedećeg dana Nina, Magdalena i ja udružile smo snage i započele ozbiljan rad na projektu. Odlučile smo snimiti film o djevojci ovisnici o drogi i posljedica njezine ovisnosti. Tijekom snimanja istraživale smo prirodu Fužina te eksperimentirale s perspektivom i tehnikama. U jednom sam kadru, glumeći lik djevojke, završila bačena u jezero, zbog čega sam se ostatak dana osjećala kao pravi Splicić hodajući u natikačama i čarapama jer su mi tenisice bile potpuno mokre.

Ostali su se u svojim filmovima dotaknuli tema krhkosti sjećanja, tjelesne dismorfije, osjetila, neprilagodivosti u društvu, vršnjačkog nasilja i izgubljenosti.

Posljednje večeri upoznala sam Iana, polaznika radionice videospota. Budući da je iz Fužina, dan proveden u njegovu društvu pružio mi je priliku da još bolje upoznam sve čari toga mjesta. Napokon je stigla večer prikazivanja filmova na velikom platnu. Dvorište kampa bilo je svečano uređeno zahvaljujući trudu voditelja, a dobili smo i narukvice koje svijetle u mraku.

Nakon projekcije našega filma publika nije prestajala pljeskati. Osjećala sam se uzvišeno i sretno – kao kada sam prvi put na kazališnim daskama doživjela veliki pljesak. Uslijedila je dodjela diploma, a zatim zabava i glazba do zore.

Kamp mi je donio mnogo toga lijepoga: priliku za učenje uz vrhunske mentore i nova prijateljstva. I dalje sam u svakodnevnom kontaktu s dragim Grašak gengom.

Tko zna – možda nas jednog dana čeka i zajednički rad na velikom platnu.

Rez!

Filmove snimljene na ovom kampu možete pogledati na adresi:

<https://vimeo.com/showcase/11800707?share=copy>

Igre, izazovi i rast: četiri učenice o PlayDrami

Piše: Lucija Zovko

U dramski studio kazališta PlayDrama nisam došla slučajno — usmjerila me mama, bivša polaznica, koja me potaknula da se ondje pripremim za prijemni na Akademiji dramskih umjetnosti. PlayDrama djeluje od 2010., a kroz studio je prošlo više od 500 polaznika različitih dobi i interesa. Rad se temelji na disciplini i različitim glumačkim tehnikama koje potiču slobodu tijela, glasa i kreativnosti.

Prije dolaska u studio upis na studij bio je tek san; danas je to ozbiljan plan. Na audiciji smo prošle niz vježbi — od „prelaska granice“ između svakodnevice i scenske koncentracije, preko neutralnog hoda u prostoru, do improvizacije s ključevima koje smo morale pretvoriti u neki drugi predmet. Iako smo nakon audicije nestrpljivo čekale rezultate, danas smo sve aktivne polaznice PlayDrame.

Ovdje se ne uči samo kako glumiti, nego i kako biti prisutan, slušati druge, razumjeti vlastito tijelo i suočiti se s vlastitim granicama. PlayDrama nas uči hrabrosti, otvorenosti i boljem razumijevanju ljudi oko nas.

Ovaj je dramski studio posebno privukao čak četiri učenice našeg doma: Petru Grassi, Tonku Boellaard, Barbaru Manderlbaum i mene, Luciju Zovko. A sada, nakon mog iskustva, vrijeme je da čujemo i njihove priče — svaka sa svojom dramom, snovima i, naravno, malo kazališne magije.

Zašto PlayDrama?

Tonka: PlayDrama je bila jedan od glavnih razloga zbog kojih sam došla u Split — jednostavno sam jako željela baviti se glumom.

Petra: Odlučila sam sudjelovati jer volim glumu i želim jednog dana postati glumica.

Barbara: Za PlayDramu sam se odlučila jer sam se prije bavila glumom na Hvaru, a voditeljica s kojom sam ondje radila također radi u PlayDrami. Tako sam saznala za studio, a dolaskom u srednju školu u Split upisala sam se i ovdje.

Kako je bilo na audiciji i prvom satu?

Tonka: Preskočila sam audiciju jer sam s koordinatoricom i mentoricom Larom već surađivala u jed-

noj predstavi na Hvaru. Na prvom satu odmah sam se sprijateljila s jako dragim ljudima.

Petra: Na audiciji sam bila potpuno opuštena jer imam iskustva u glumi, a profesorica me preporučila voditeljima.

Barbara: Na prvom satu osjećala sam se pomalo anksiozno jer sam inače sramežljiva pri upoznavanju novih ljudi. Ipak, već drugi sat bilo je puno lakše — shvatila sam koliko su svi opušteni i prijateljski raspoloženi.

Jesu li ispunjena tvoja očekivanja od PlayDrame?

Tonka: Isprva sam se osjećala kao da se pomalo izoliram, ali se to kasnije promijenilo i postalo mi je puno ugodnije.

Petra: Očekivala sam da ćemo raditi predstave i, iskreno, malo sam razočarana jer se više igramo, a manje bavimo ozbiljnim kazališnim radom.

Mala ekipa, veliki snovi - Barbara, Tonka, Lucija i Petra

PlayDrama - mjesto gdje se hrabrost penje, a smijeh širi

Barbara: Očekivala sam ozbiljnost — i to sam dobila. Htjela sam disciplinu, ozbiljan rad, dobru suradnju i voditelje koji su iskreni, poticajni i spremni pomoći. Sve to sam pronašla u PlayDrami i vrlo sam zadovoljna.

Koji je bio tvoj cilj pri dolasku u PlayDramu i koliko ti studio pomaže da ga ostvariš?

Tonka: Krenula sam s ciljem da se razvijem u glumicu na koju ću biti ponosna.

Petra: Moj je cilj bio dobiti glavnu ulogu u predstavi i igrati pred velikom publikom.

Barbara: Želja mi je unaprijediti glumačke vještine i naučiti bolje komunicirati — s publikom i u stvarnom životu. Smatram da glumci imaju važnu ulogu u društvu jer pokazuju stvarnost koju često ne vidimo. PlayDrama mi u tome puno pomaže.

Koje su ti vježbe najdraže?

Tonka: Najdraža mi je vježba „hea-ha-sa“ jer me uvijek pripremi i razbudi za rad.

Petra: Najdraže su mi asocijacije s loptom jer volim jezik i brzo razmišljanje. Također volim igru lovice jer traži promišljenost, a ne samo brzinu.

Barbara: Nemam jednu omiljenu, ali najviše volim vježbe improvizacije — u paru, grupi ili samostalno.

Kako ti PlayDrama pomaže u svakodnevnom životu?

Tonka: Osjećam se samopouzdanije, osobito kada trebam nešto prezentirati ili govoriti pred drugima.

Petra: Čini me boljom glumicom jer imam veću koncentraciju. Pomaže mi da brže razmišljam, bolje se organiziram, budem maštovitija i otvorenija prema ljudima.

Barbara: PlayDrama je mjesto na kojem se razvijam i kao glumica i kao osoba.

Što misliš o koordinatorima i atmosferi?

Tonka: Svi su posebni na svoj način. Ipak, najdraža mi je koordinatorica Lukrecija zbog svoje energije — na njezinim satima se najviše zabavim.

Petra: Najdraži mi je Deni, ali i ostali su mi jako dragi — svatko ima svoj jedinstven način rada.

Barbara: Smatram da se svatko ističe u nečemu drugom — svatko ima svoje kvalitete i snage.

I za kraj...

Tonka: Zadovoljna sam PlayDramom, ali jedva čekam završetak prve godine i ozbiljniji rad na predstavama.

Petra: PlayDrama ima svoje prednosti i nedostatke. Volim dolaziti na satove, ali očekivala sam nešto više. Ipak, ekipa je sjajna, što mi puno znači.

Barbara: Jako sam zahvalna PlayDrami. Naučila sam mnogo i još uvijek učim. Atmosfera u grupi je odlična, a svaki sat me čini barem malo boljom — glumicom i osobom.

PLAYDRAMA

Od Jane Austen do BookToka: ista panika, nova platforma

Čitanje kao čin slobode

Piše: Lucija Zovko

Borba ženskih autorica da se njihov glas čuje i shvati traje stoljećima – od Jane Austen na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće do današnjih trendova na BookToku. Reakcije su, zanimljivo, ostale gotovo iste: strah i kritika zabrinutih muškaraca. Nekada se tvrdilo da će žene koje čitaju „provokativnu“ Austen razviti kritičko mišljenje, vlastite želje i nepoželjnu samostalnost. Apsolutan horor! Danas se upozorenja pak odnose na *spicy* romane i navodno „iskrivljena“ očekivanja u vezama. Retorika se promijenila, ali nesigurnost je ostala jednako glasna.

U središtu suvremenih rasprava često se nalazi Colleen Hoover, autorica čiji su romani – od *It Ends With Us* do *Verity* – osvojili milijune čitateljica. Njezine priče o mračnoj romansi, strasti i emocionalnim lomovima nude više od bijega iz stvarnosti: otvaraju prostor za zabavu, preispitivanje i osobnu slobodu.

BookTok, platforma na kojoj tisuće žena dijele čitateljska iskustva, postao je snažna zajednica i pokretač interesa za knjige. Kritičari pritom često ističu da su najpopularniji naslovi „prelagani“ i potencijalno štetni za pismenost. No činjenice govore drugačije. Prema istraživanjima Sveučilišta Florida i University College Londona, čitanje je u SAD-u palo za čak 40 % – i to prije pojave BookToka. Ako društvene mreže vraćaju knjigu u ruke mladih, teško ih je proglasiti krivcima.

Kao što je Jane Austen nekad poticala samostalno mišljenje, tako i Colleen Hoover danas pokazuje da književnost ne mora biti rezervirana za „odabrane“. Ono što se proglašava lošim ukusom često je samo oblik slobode. Popularnost *spicy* romana i BookTok trendova ne dokazuje opasnost, nego jedno jedno-

BookTok na TikToku je digitalna zajednica u kojoj zaljubljenici u čitanje dijele viralne preporuke, recenzije i rasprave o knjigama, potičući popularnost specifičnih naslova, žanrova (ljubavne priče, fantasy, thriller) i autora, te tako oblikuju književne trendove i izdavačku industriju.

Kad žene čitaju - od klasika do BookToka

stavno pravilo koje se kroz povijest stalno ponavlja: žene ne čekaju dopuštenje da čitaju, osjećaju i biraju. Njihov glas možda izaziva nelagodu — ali upravo zato je neuništiv.

Dom

Zovu ga dom,
ali prvi dan nisam znala gdje da ostavim sebe.
Kofer je stajao kraj kreveta,
kao da me pita hoću li ostati
ili se još uvijek nadam povratku.

Hodnici su bili dugi,
predugi za moje misli,
hladni i puni koraka
koji nisu bili moji.

Svaki zvuk odzvanjao je jače no što treba,
a ja sam se osjećala manja nego ikad.
Četiri zida, šest kreveta,
a nigdje prostora za strah.
Smijeh je bio glasan,
ali dovršan,
i svatko je nosio neku svoju tugu
uredno složenu u ladicu.

Nedostaje mi kuća.
Ne moja soba, nego sigurnost.
Miris ručka.
Glas koji zna moje ime
a da ga ne mora pročitati s rasporeda.

Ovdje te zovu prezimenom,
brojem sobe,
razredom.
Ovdje si uvijek nečija cimerica,
rijetko samo ti.

Dom te nauči izdržljivosti.
Ne onoj ponosnoj,
nego tihoj,
koja se ne vidi na slikama.
On te polako mijenja,
skida slojeve djetinjstva
bez pitanja.

I jednog dana shvatiš:
više se ne raduješ odlascima kući
kao prije.
Ne zato što ti je ovdje lijepo,
nego zato što si se navikla
na novu, odrasliju verziju sebe.

Zovu ga dom,
a ja sam u njemu naučila
kako je to
odrasti prerano.

Leona Beserminji

Kofer je znao

Kofer koji je znao prije mene.
Dok sam ga zatvarala, ruke su mi drhtale,
a ja sam se smijala kao da idem na izlet,
ne na mjesto gdje ću naučiti kako izdržati.

Prvi dani bili su glasni,
puni obećanja i novih lica.
Ali noći su bile drugačije –
preduge, pretihe, prehladne.

U domu sam naučila
kako izgleda samoća među ljudima,

kako je to kad si okružena glasovima
nepoznatih ljudi,
a nitko te ne pita
kako se zapravo osjećaš.

Srednja škola ne čeka
da shvatiš tko si.
Ona te pita odmah.
I ako ne znaš odgovor,
uzima ga sama.

Leona Beserminji

Prijateljice

Na početku je sve bilo crno.
Ne zato što nije bilo svjetla,
nego zato što ga nisam znala vidjeti.
Koferi su stajali kao zidovi,
a hodnici su gutali svaki korak
koji sam napravila bez sigurnosti.

Prve noći bile su duge,
tiše od straha,
glasnije od suza.
Ležala sam budna
i pitala se
jesam li pogriješila
što sam došla.

Svatko od nas nosio je istu
neizgovorenu težinu,
kuću koja nedostaje
i pitanje
hoćemo li izdržati.
Ali dani su prolazili.
Ne lakše,
ali drugačije.

Počele smo se smijati sitnicama,
dijeliti bilježnice
i tajne koje smo obećale sebi
da ih nikad nikome nećemo reći.
U tom istom hodniku

koji me nekad gušio,
naučila sam prepoznati korake.
U sobi koja je bila hladna
pojavila se toplina
u tuđem smijehu.

Odrastale smo zajedno.
U umoru,
u ispitima,
u suzama koje su prestale biti sramotne.
Jedna drugoj bile smo oslonac
kad nitko drugi nije znao
koliko nam je teško.

I sada znam:
nije sve bilo crno.
Bilo je samo novo.
Teško.
Stvarno.

Jednog dana otići ćemo oдавде,
jače nego što smo došle.
I bit ćemo sretne
što imamo ovo iskustvo iza sebe
jer nas je naučilo
kako se zajedno preživljava
i zajedno raste.

Leona Beserminji

Conventions

Laugh and romanticize,
Be smart and be wise,
Be both pretty and witty,
But never feel shitty,
because that's not allowed.
Never be loud,
Stay part of the crowd.

The smaller you are, the better for us –
because then you'll be less of a fuss.

We don't care about opinions,
of those we have trillions.

Put on what the girl under the
spotlight wore yesterday, and in none
other way will you ever be accepted –
because that's what's expected.

And at the end of the day don't try to
be mad because that makes US sad.

Tonka Boellaard

Kad ljubav ostane budna

Čuvaj je od zla,
i od lošeg sna.
Voli njezine bore
za život se bore.
Pruži joj ruku,
osjeti njezinu muku.

Ona samo spava,
preteška postala joj glava.
Ne može više ništa,
al' duša joj ostaje čista.
Prepoznaje ljubav tvoju,
a ne tvoje lice.

Ruke su joj hladne,
kao da već dugo zebe,
a opet tople
dok nježno ih griješ u sebi.

Ne dopuštam ti da pred njom
i jednu suzu pustiš.
dok s visine oblaka te gleda.

Bilo je vrijeme da se preda.
Odlučila je poći dalje.
Kako je odlazila
boli bilo je sve manje.

Nije te napustila —
odsad je bliže nego prije.
Vidi kako te boli rastanak,
svakom se tvom osmijehu i dalje raduje.

Oblaci sada njezin su brod:
nose je nebom,
pokazuju joj svijet —
brijeg, planinu, more i gore.

Zasluzila je odmor na dugim stazama,
šalje osmijehe u blagim zrakama.
Proguta li je magla ili cvijeće oko nje —
zapamti: ona još uvijek voli te.

Barbara Mandlbaum

Otvori oči

Opet ti se pojavio onaj blijedi izraz na licu. To znači da si me čuo, i to jako dobro. I nikada ništa ne kažeš. Uvijek ti se u roku od sekunde naslika taj isti izraz koji govori da nemaš pojma o čemu pričam. Nekada i ono gore - ne vidiš ništa loše u tome. Mozak ti je toliko ispran da ne vidiš dalje od svoje kutije u koju, nažalost, misliš da stane cijeli tvoj život. Sve gledaš nekako površno, pa ti je zato i sve glupo. Ne potruđiš se ni razmisliti malo dublje.

Padne li ti na pamet nekada to da bi život mogao biti puno više?

Opet taj blijedi pogled. Sada bljeđi nego inače. Reci mi, je li te potaklo na razmišljanje ili opet nemaš pojma o čemu pričam? Tvrdiš mi i govoriš da sve znaš, a zapravo ništa ne znaš. Važniji ti je skup sat nego vrijeme koje on pokazuje, važnija ti je dobra ocjena nego ono što si zapravo naučio, važniji ti je novac kojeg

nazivaš uspjehom nego sretan život i važnije ti je da djetetu osiguraš sve, a to sve ne uključuje njegove sne.

Zašto se sada crveniš? Je li te uhvatio sram? Shvatio si da kvalitetan život ne staje u samo jedan okvir? I sada želiš vrijeme da ti nazad dam? Vrijeme se ne daje, ne poklanja, ne kupuje. Vrijeme ide, sam ga uzimaš i grabiš, i tuguješ onda kada to prekasno shvatiš. Život je ono što se događa dok smišljaš druge planove. Život je ono što se događa dok gledaš u te ekrane. Nemoj mi reći da nisi znao, vrijeme ti je život darovao. Još uvijek ga imaš - možda. Ne znaš, ne znam ni ja, ne zna nitko.

„Nemoj puno misliti, od puno misli se izgara. Nemoj se pokušati zaštititi, nijedna zaštita nije ti korisna. Nemoj po pretpostavkama zaključivati, pogrešno ćeš zaključiti i nemoj nikome reći što te muči, to ćete još više dotući.”

Pravila su razna neka ispravna i jasna, neka po-

grešna, tek na prvu jasna. Ovisi što ti je nametnuto. I nije pravedno ikoga kriviti. Svi smo mi krivi. Svako nezakonito djelo, svaka riječ, svaki prešućeni zločin, svaka zataškana krađa, svaka neodslužena kazna, svaka šutnja i svaka nekontrolirana ljutnja. Svi sudjelujemo čak i ako samo šutimo i izigravamo savršenstvo. Žalosan je što se mora zlo dogoditi da bi se ljudi podigli. Što se o tragedijama priča tek nakon što ista korijen pusti.

Zašto me sada začuđeno gledaš? Ne želiš se predati? Ne želiš da znam tko si, a ja već odavno to i sama vidim. I ne želim se praviti pametna, ali znam da pravo govorim. Nemoj mi reći kako nisi znao, da ti je do života ljudi stalo, da ti je srce odavno znalo. Nisi ti ništa znao, evo tek sada saznaješ dok ti pričam. Nema potrebe da se praviš doličan.

I neka nas sve obuzme sram, što pogrešnim ljudima sagradismo hram. Što pogrešnima dopuštamo da stoje na poziciji vladara, i još dopuštamo da nas isti taj vara. Što ne razmišljamo o cijelome svijetu, već samo da je nama u redu. Samo da je nama život u svjetlu, a

Natalia Anastasia Fio, Između pogleda i spoznaje

drugima neka je i mrak - nije moja stvar. Mislite malo bolje, vratite svijetu njegove boje. Razgovarajte o temama važnijim, a manje o onim sitnijim, nebitnim. Stanimo na stranu svijeta. Recimo što nam sve smeta.

Barbara Mandlbaum

Pero

Piše: Lucija Zovko

Fotografija: Lucija Zovko

U meni raste nešto...

U meni raste nešto tamno i proždrljivo. Želi me progutati. Tjera me da i ja gutam. Želi me isprljati.

Kako sam si ovo mogla dopustiti? Gdje su mi granice? Prljava sam.

Ta masa u meni samo raste. Ja je grabim, pokušavam iščupati, a ona se ne da. Bojim je se. Bojim se težine. Želim biti laka, čista, poput pera.

Ali tamna masa ne dopušta. Tjera me da posežem za otrovom. Može li me išta spasiti? Tražim svjetlost u svoj ovoj tami. Molim se da netko pruži blagoslov.

Prazna sam. Napokon. Ovo je početak slobode. Moje tijelo odgovara smijehom. Glasovi radosti dolaze iz njega. Zahvaljuje se na slobodi.

Sve je meko. Svijetlo. Drži me u nježnom zagrljaju i iscjeljuje. Ona je moj smjer. Moj spas.

Brojke nisu pale – porasle su. Tama me opet obuhvaća. Sad sam slabija. Ali ona je tu. Mogu osjetiti svoje kosti – dokaz da sam živa. Da živim.

Ona me i dalje drži. Ali sada je zagrljaj sve jači. Moram joj vjerovati. Ona je moj spas. Zaslužujem ostati čista. Zaslužujem ne jesti.

Lucija Zovko, Jedno pero, tisuću priča – snimljeno u Pragu

Tama me ponovno obuzima. Molim za oprost. Na koljenima, plačući, zovem je da se vrati. Zanemaruje moje jecanje. Ne vjeruje da je volim.

Moram biti lagana. Moram postati poput pera. Prljavština me izjeda i želi me uništiti. Moram joj pokazati ljubav i odanost.

Drugi su me razotkrili. Što sad? Je li ovo kraj? Ne. Glumit ću. Glumit ću kao nikada. Neću se više vratiti u tamu. Ne mogu si to dopustiti.

Čuješ li me? Molim te svaki dan da mi se vratiš. A ti? Ti me puštaš da patim. Zar je to prava ljubav? Ni ti sama ne bi preživjela bez mene. Hranila si se mojom prljavštinom da bih ja postala savršena.

Kada ćeš mi dopustiti da postanem pero?

Kada ćeš mi dopustiti istinsku sreću, barem na trenutak – onaj za kojim žudim od kad me masnoća zatvorila i udaljila od svih ljepota svijeta?

Znam da sam za sve kriva. Ali pokazala sam ti da mogu. Mogu držati do svoje riječi.

Učini što god hoćeš sa mnom. Ali jedno te molim: dopusti mi da postanem pero.

Nepravедna igračica

Grizem. Nemam oružja s kojim bih se igrala, stoga grizem.

Rečeno mi je da sam nepravedan igrač jer nisam rođena s oružjem – i tako sam i prihvatila.

Ne znam tko je uspostavio ova pravila: priroda ili čovjek? Pretpostavljam – on.

Ipak, ne bih trebala postavljati pitanja. Čemu propitkivanje ako su pravila već određena i zapisana? Trebam im se prilagoditi, uklopiti se u igru koja nije stvorena za mene. Njegova igra – ja sam samo nepravедna igračica.

Pravila su jednostavna, potruđi se zapamtiti:

Probudi se! Novi radni dan! Svi radimo isto i tako treba ostati! Sjedi za stol!

Nema ustajanja dok ne zaradiš! Radi!

Gotov je radni dan, vrijeme je za opuštanje! Kupi i potroši!

Novi radni dan! Vrijeme je da doprineseš zajednici...

Stani. Stoj.

Ja nemam oružje. Kako sada mogu napredovati?

Pa naravno – pokloniti samu sebe! Trebaju nam novi igrači!

Igra se sad čini krajnje nepravедnom, no to su pravila. Pravila koja nas navodno vode pobjedi. Kolektivnoj pobjedi.

Grizem. Ne čini mi se kao pobjeda.

Mjesta, molim – igra ne prestaje. Rad, ponovno, rad.

Ne znam kako sam završila ovdje; nekoć sam htjela stvoriti vlastitu igru.

Brzo sam shvatila da tako neću opstati.

U ovoj igri novac je jedini bog. Uzvišeniji od jezika, vjere, kulture, zajednice.

Uništava nas, razara i svakodnevno stvara nove oblike diskriminacije.

Zapamti pravila!
 Želiš se osjećati sigurno? Akt potrošnje! Počasti se – komadom odjeće, bižuterijom, lažnim sjajem!

Okićena jeftinom poliesterskom robom i preskupom bižuterijom, s usnama koje više ne pripadaju meni, pridobivam pažnju pravednih igrača.

Ovaj put nisu bijesni. Ne vrebaju.

On čak i sklanja oružje.

Pratiš pravila igre – i ništa neće poći po zlu.

Radi i zaradi, kupi i potroši – beskrajna eho-komora koja odzvanja u svima nama.

Treba li zaista meni ovo?

Usprotivila sam se eho-komori – i zagrizla.

A on je na mene krenuo svojim oružjem.

Prekršila sam pravilo igre.

On ne spušta oružje.

Bojim se biti odbačena od zajednice. Cijeli život učim pravila koja ne mogu razumjeti.

Cijeli život mi govore da grizem. Da sam nametljiva i glasna igračica.

Da, glasna sam i žustra – ali nisam nasilna. Nikada nisam ozlijedila nekoga.

On je uvijek prvi krenuo oružjem.

Ja sam imala samo zube i glas.

A on – veliko i strašno oružje.

Opet sam ja kriva.

Zapamti, pravila igre!

Zanimljivo je kako sva pravila uspiju okriviti nepravedne igrače – one koji grizu, bez obzira što nemaju šan-

se.

Čak i to da grizem – ni to nije pravedno rečeno, zar ne? Ja sam rekla da grizem. Ali nikada nisam ugrizla.

Ja lajem.

Jer lajanjem branim prostor postojanja.

Jer vjerujem da glas može biti jači od oružja.

Jer u mom svijetu tolerancija nije šutnja – ona je hrabrost da ne uzvratim istom mjerom.

Ne trebam oružje.

Ne želim vašu igru. Vi dragi ... puni ste oružja s kojim se ne znate igrati stoga odlazim.

Ostavljam vašu i živim svoju igru – obojanu glasom, riječima i bojama koje stvaraju a ne razaraju.

Lucija Zovko

Smiješne modne scene, malo zvijezda i puno stila čekaju vas u Poletnoj zoni, koju su s osmijehom i modnim okom pripremile Leona Beserminji, Iva Perišić i Nikolina Turudić.

Modni kviz: Koji je tvoj školski stil?

1. Alarm kasni, a ti kasniš još više. Što prvo grabiš iz ormara?

- a) Hoodie – spasitelj svih jutara
- b) Traperice i „nešto čisto“
- c) Outfit složen večer prije
- d) Crno-crno-crno – uvijek sigurna zona

2. Najčešća rečenica pred ogledalom je:

- a) „Ma tko to uopće gleda“
- b) „Ovo je skoro dobro“
- c) „Savršeno (OK, dovoljno dobro)“
- d) „Ako je udobno, prolazi“

3. Školski hodnik za tebe je:

- a) Modna pista (barem u tvojoj glavi)
- b) Zona preživljavanja do velikog odmora
- c) Mjesto gdje se vidi tko ima nove tenisice
- d) Samo put do učionice – ništa osobno

4. Tvoj stav o trendovima:

- a) Pratim... s odmakom od dva mjeseca
- b) Biram samo ono što mi stvarno paše
- c) Volim isprobati sve – barem jednom
- d) Trendovi? Ja sam trend

5. Najvažniji modni dodatak u školi je:

- a) Torba u koju stane sve
- b) Tenisice koje izdrže cijeli dan
- c) Jakna „za svaki slučaj“
- d) Osmijeh – ide uz sve kombinacije

6. Kad netko pohvali tvoj outfit, ti:

- a) Kažeš: „Ma ovo je staro sto godina.“
- b) U sebi slaviš, izvana glumiš ravnodušnost
- c) Odmah objašnjavaš gdje si što kupila
- d) Samo se nasmiješiš – znaš da je top

Bez obzira na slovo – tvoj je stil tvoj potpis.
A najbolji outfit? Onaj u kojem se osjećaš kao svoja.

Rezultati:

Najviše A – „Hoodie ikona“

Udobnost ti je zakon, a stil dolazi kao bonus. Znaš da se u dobrom hoodiju može razmišljati, smijati i prezivjeti školu. Tvoj look poručuje: opuštena sam, ali znam što radim. Plus: uvijek izgledaš kao da imaš plan (čak i kad ga nemaš).

Najviše B – „Realna modna carica“

Tvoj stil je praktičan, ali nikad dosadan. Znaš što ti stoji, što ti treba i nemaš vremena za modne drame. Uvijek izgledaš sredeno „bez puno truda“ – i baš zato ti svi vjeruju kad kažeš: „Ma ovo sam samo navukla.“

Najviše C – „Trend-istraživačica“

Moda ti je igra i eksperiment. Voliš isprobavati novo, kombinirati nespojivo i prvi put nositi ono što će drugi tek kasnije. Ponekad pogodiš, ponekad... naučiš lekciju. Ali dosadno s tobom – nikad.

Najviše D – „Tiha modna legenda“

Ne moraš ništa dokazivati. Tvoj stil je jednostavan, samouvjeren i uvijek ima ono nešto. Ne trčiš za trendovima – oni te stižu sami. Kad ti kažeš da je nešto u modi, drugi to tek sutra shvate.

Horoskop s dozom mode, stila i školskog outfita

Ilustracija kreirana uz pomoć AI alata Manus, <https://manus.im/app>

Ovan - Outfit dana: „Obukla sam se za tjelesni, ali idem na test iz matematike.“

Ti si prva koja isprobava trendove, čak i ako ostatak razreda još nije spreman. Ako ti netko kaže da je kombinacija „previše“, to znači da si korak ispred svih. Samo pazi da tenisice ne budu brže od tebe na hodniku.

Bik - Outfit dana: Udobno, mekano i „ne skidam ovo cijeli tjedan“.

Tvoj stil poručuje: volim modu, ali još više volim udobnost. Hoodie ti je najbolji prijatelj, a školska klupa – druga kućna adresa. Trendovi? Da, ali samo ako ne žuljaju.

Blizanci - Outfit dana: Dvije potpuno različite čarape – namjerno, naravno.

Jedan dan si minimalist, drugi dan modna pista. Nitko ne zna kakav ćeš outfit izabrati, ponekad ni ti sama. Jedno je sigurno – s tobom nikad nije dosadno.

Rak - Outfit dana: „Ovo me podsjeća na djetinjstvo, ali je baš slatko.“

Tvoj stil je nježan, topao i pomalo nostalgičan. Voliš slojevite kombinacije i detalje s pričom. Ako outfit ima emocionalnu vrijednost – to je to.

Lav - Outfit dana: Glavni lik u školi. Uvijek.

Ti ne nosiš odjeću – ti je predstavljaš. Boje, uzorci i detalji – sve je dopu-

šteno dok ima „wow-efekt“. I da, svi znaju da si ušla u razred i prije nego što si sjela.

Djevica - Outfit dana: Savršeno ispeglano, čak i u ponedjeljak u 7.30.

Tvoj stil je uredan, promišljen i „ništa nije slučajno“. Voliš jednostavne kombinacije koje uvijek izgledaju odlično. Ako nešto ne štima – primijetit ćeš prva.

Vaga - Outfit dana: „Ne mogu se odlučiti... uzet ću sve opcije.“

Moda je tvoja igra ravnoteže – lijepo, skladno i estetski savršeno. Dugo biraš outfit, ali rezultat je uvijek Instagram-spreman. Ogledalo je tvoj najvjerniji savjetnik.

Škorpion - Outfit dana: Tamne boje, snažan stav.

Tvoj stil je misteriozan i pomalo buntovan. Voliš komade koji poručuju: „Ne prilazi ako nemaš stila.“ U školi možda šutiš, ali tvoj outfit govori sve.

Strijelac - Outfit dana: „Možda imam trening poslije... ili kavu... ili oboje.“

Sportsko, ležerno i spremno za akciju. Tvoj stil je slobodan kao i ti – ruksak pun svega i svačega, a outfit spreman za sve školske (i neslužbene) avanture.

Jarac - Outfit dana: Ozbiljno, ali s malim twistom.

Tvoj stil je praktičan, ali nikad dosadan. Voliš klasiku, ali znaš ubaciti detalj koji poručuje: „Znam što radim.“ Uvijek izgledaš kao da imaš plan – i outfit za njega.

Vodenjak - Outfit dana: Ne pitaj – to je koncept.

Nosiš ono što nitko drugi ne bi ni pomislio. Originalnost ti je jača strana, a pravila su tu da se malo... zaobiđu. Ako netko pita gdje si to kupila – mišija uspješna.

Ribe - Outfit dana: Romantično, sanjivo i malo „u svom filmu“.

Voliš pastelne boje, mekane materijale i outfite koji izgledaju kao da pripadaju nekom filmu. Možda zaboraviš kemijsku, ali ćeš izgledati bajkovito dok je tražiš.

